Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych

dla

Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Rok 1868. Wydano i rozesłano dnia 4. Grudnia 1868. **XIV. Część.**

Nr. 27.

Ustawa z dnia 29. Czerwca 1868. r.,

o zapobieżeniu i przytłumieniu zarazy bydlęcej.

Aby zarazie bydlęcej ile możności zapobiedz, i takową w razie wybuchu skutecznie przytłumić, uznaję, za zgodą obu Izb Rady Państwa, za stósowne, rozporządzić, co następuje:

I. Środki przeciw zawleczeniu zarazy bydlęcej.

A. Środki wobec innych krajów.

§. 1.

Jeżeli zaraza bydlęca pojawi się poza krajami, dla których niniejsza ustawa zaprowadza się, i jeżeli będzie trzeba obawiać się wkroczenia jej do tychże krajów, to od owej chwili i w oznaczonym przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych obszarze obowiązywać mają przepisy, w §§. 2—8. ustanowione.

Środki przeciwko okolicom innych krajów, w których panuje zaraza.

§. 2.

Z zarażonych okolic innych krajów nie wolno wprowadzać:

a) zwierząt domowych wszelkiego rodzaju, wyjąwszy konie i nierogaciznę;

b) odpadków i materyj surowych z tychże zwierząt w stanie świeżym lub suszonym.

Wyjęta od tego jest wełna, o której wykazać można, że we fabryce praną była.

c) Siana, potrawu i słomy;

d) używanych sprzętów stajennych i zaprzęgów na bydło rogate, do handlu przeznaczonych, noszonych sukień i podobnego używanego obuwia.

Jeżeli używano siana lub słomy do opakowania, natenczas takowe w każdym razie po przybyciu przedmiotu opakowanego spalone być muszą.

Zamknięcie granic.

§. 3.

Jeżeli zaraza zbliża się ku granicy, natenczas nastąpić ma zamknięcie granicy. Takowe ma się rozciągać nie tylko na zwierzęta i przedmioty, w §. 2. wymienione, lecz także i na te osoby, o których wiadomo lub przypuszczać można, iż były w miejscach zarazą dotkniętych, lub weszły w styczność ze zwierzętami, z miejsc zarażonych pochodzącemi.

Takie osoby, nim zostaną wpuszczone do tych krajów, poddać się muszą dezinfekcyi.

Środki w razie wybuchu zarazy w pobliżu granicy.

§. 4.

Jeżeli zaraza zbliży się ku granicy o mniej jak o trzy mile, naówczas mają być zastósowane przepisy dla obszaru zarazą dotkniętego (§. 27.).

Przywóz i przewóz z innych krajów, w których panuje zaraza.

a) W razie, jeźli granice nie zostaną jeszcze zamknięte.

§. 5.

Z miejscowości wolnych od zarazy, lecz położonych w kraju zarazą dotkniętym, wprowadzanie i przeprowadzanie zwierząt i przedmiotów, w §. 2. *a*), *b*), *c*) wymienionych, może być dozwolone pod warunkami następującymi:

a) przywóz może się odbywać tylko na tych miejscach, które ku temu osobno wyznaczone zostaną;

b) na tych punktach wchodu musi przy każdym transporcie niepodejrzany stan zdrowia zwierząt świadectwami urzędowemi (certyfikatami bydła) być wykazany, i przez oględziny być stwierdzony; oprócz tego udowodnić należy, że zwierzęta te z takich okolic przychodzą i tylko przez takie okolicy przechodziły, w których zaraza nie panuje.

Co do przedmiotów w §. 2. *b*) i *c*) wspomnionych, musi być dowiedzionem, że nie pochodzą z okolic zarazą dotkniętych, i że nie były złożone w miejscach zarażonych.

b) W razie, jeżeli granice zostaną zamknięte.

§. 6.

Z okolic wolnych od zarazy, a leżących w krajach zarazą dotkniętych mogą nawet w tym razie, jeźli zamknięcie granic zarządzonem zostanie, za pozwoleniem Szefa krajowego pod warunkami §. 5. być przypuszczane:

a) transporta bydła rzeźnego;

b) transporta zupełnie suchych skór i kości, końców rogów, solonych lub suszonych jelit bydlęcych, kiszek baranich, topionego łoju w beczkach, sierci krowiej, szczeci świńskiej, wełny owczej i sierci koziej, jeźli przedmioty te we worach lub pakach się znajdują.

Transporta takowe mogą się odbywać tylko na kolei żelaznej lub na drodze wodnej, a w razie przewozu zależy dozwolenie wchodu od wykazania, że Rząd tego kraju, dla którego transport jest przeznaczony, nic nie ma przeciwko przeprowadzeniu tych transportów przez granicę.

Ograniczenia i ostrożności przy transporcie bydła rzeźnego i surowych płodów zwierzęcych.

§. 7.

W drodze rozporządzenia oznaczy się, jakich ograniczeń i ostrożności przy wprowadzaniu i przeprowadzaniu bydła rzeźnego i surowych płodów zwierzęcych z innych krajów na kolei żelaznej i okrętach dla zapobieżenia zarazie przestrzegać należy.

Postępowanie z transportami wbrew przepisom wprowadzonymi.

§. 8.

Jeźli zostaną przytrzymane transporta bydła rogatego lub surowych płodów zwierzęcych, które ominęły wyznaczone punkta wchodowe, natenczas uważać je należy za przepadłe.

Postępowanie ze zwierzętami uznanemi za przepadłe, w celu przekonania się o stanie ich zdrowia, ma być unormowane w drodze rozporządzenia. Jeżeli się okaże podejrzenie o zarazę bydlęcą, natenczas postępować należy według odnośnych przepisów niniejszej ustawy.

Płody surowe za przepadłe uznane należy przez czyszczenie lub dezinfekcyę zrobić nieszkodliwemi, o ile dla zapobieżenia wkroczeniu zarazy nie okaże się potrzebnem ich natychmiastowe zniszczenie.

Polityczna władza powiatowa ma na podstawie opinii weterynarza rozstrzygać, czy zwierzęta zabite mogą być spieniężone, lub czy mają być zakopane.

Ciągłe środki w obec Rossyi i Księstw Naddunajskich.

§. 9.

Rossya i Księstwa Naddunajskie mają być traktowane pod względem weterynaryjno-policyjnym ciągle jako kraje zarazą bydlęcą dotknięte. Względem tych krajów mają, oprócz poprzednich postanowień, zastósowane być jeszcze i rozporządzenia zawarte niżej w §§. 10.—13.

Kontumacya bydła na granicy.

§. 10.

Wpędzanie bydła rogatego z Rossyi i Księstw Naddunajskich do tych krajów odbywać się może tylko na pewnych punktach (stacyach wchodu), na których mają być poddane obserwacyi kontumacyjno-urzędowej.

W tym celu urządzić należy kontumacye bydła wzdłuż granicy tam, gdzie tego dopuszczają stosunki handlowe i miejscowe, według regulaminu wydanego w drodze rozporządzenia.

Trwanie kontumacyi nie może być oznaczone na mniej niż dziesięć dni; może atoli przez polityczną Władzę krajową być przedłużone aż do dni 21.

Na samej rewizyi wpędzanego bydła nigdy nie wolno się ograniczać.

Bydło, które odbędzie kontumacyą, ma być zaopatrzone w przepisany certyfikat.

Zapobieganie przemycaniu.

§. 11.

Dla zapobiegania przemycaniu bydła rogatego ma:

a) już w zwykłych stosunkach być zaprowadzone najściślejsze nadzorowanie granicy przez straż finansową, przy większem zaś szerzeniu się zarazy bydlęcej w sąsiednich okolicach ościennego kraju obcego zapomocą wojska;

b) w powiatach leżących przy granicy ma w każdem miejscu kataster ilości bydła być sporządzony, i ciągle w ewidencyi utrzymywany.

Polityczna Władza krajowa może w porozumieniu z wydziałami ciał reprezentacyjnych (wydziałem powiatowym lub krajowym) ustanawiać mężów zaufania inspektorami granicznymi, którzy w miarę wydanych instrukcyj będą mieć obowiązek nadzorowania obrotu bydła na granicy i w okolicach pogranicznych.

c) do bydła przepędzanego, które kontumacyą pominie, lub nie będzie zaopatrzone w przepisane certyfikaty od urzędu kontumacyjnego, ma być zastósowane postępowanie wskazane w §. 8.

Dąlszy transport bydła, które wychodzi z zakładu kontumacyjnego.

§. 12.

Bydło występujące z zakładów kontumacyjnych ma być dalej expedyowane, ile możności, zawsze zapomocą kolei żelaznej.

Środki ostrożności, których przestrzegać należy tak w tym, jakoteż w owym razie, gdy bydło bywa przepędzane innemi drogami, określone zostaną w drodze rozporządzenia.

Traktowanie surowych płodów zwierzęcych.

§. 13.

Surowe płody zwierzęce mogą być wprowadzane tylko pod tym warunkiem, jeżli pochodzenie ich z wolnych od zarazy okolic zapomocą certyfikatów władzy wykazane zostanie, i jeżli tylko przez zakłady kontumacyjne przechodzą: z wyjątkiem wymienionych w §. 6. lit. *b*) płodów surowych poddać je należy pod przepisaną dezinfekcyę.

Jeżli suche skóry bydlęce są zmieszane ze świeżemi, natenczas cała taka przesyłka ma być cofniętą za granicę.

Jeżli zaraza bydlęca panuje w jednej z prowincyj sąsiednich, natenczas przywóz świeżych kości, świeżych skór i jelit, surowego łoju, surowego mięsa, siana, potrawu i słomy z owej prowincyi jest bez wyjątku zabroniony.

Środki wobec Turcyi.

§. 14.

Jeżli zaraza wybuchnie w pogranicznych krajach Turcyi europejskiej, natenczas względem bydła przypędzanego ztamtąd lądem i morzem wejść mają w życie na czas zarazy wszystkie owe środki, które względem Rossyi i Księstw Naddunajskich ciągle istnieją.

Postępowanie kontumacyjno-urzędowe z bydłem rogatem i ze surowemi płodami zwierzęcemi ma być potem przeprowadzone w odnośnych zakładach kontumacyi i kwarantanny.

Względem postępowania kontumacyjno-urzędowego z surowemi płodami zwierzęcemi obowiązują dla kwarantanny morskiej w czasach zarazą bydlęcą zagrożonych te same przepisy, które istnieją dla kontumacyj lądowych.

Skóry solone, wilgotne, wprowadzane drogą morską w handlu międzynarodowym wolne są, i mają być przypuszczone do obrotu bez dezinfekcyi.

Okręty żaglowe i parowe, używane do transportu bydła rogatego, owiec i kóz, tudzież surowych płodów zwierzęcych, mają zaraz po wyładowaniu poddane być pod dezinfekcyę.

B. Środki w obrębie tych krajów.

Nadzorowanie targów na bydło.

§. 15.

Bydło rogate, nie zaopatrzone przepisanym certyfikatem zdrowia, nie może być przypuszczane na targi i wystawy bydła, i należy mieć staranie o to, aby zapobiegano wszelkiemu mieszaniu się, lub bezpośredniemu albo pośredniemu schodzeniu się z obcą, szczególnie z innych krajów przychodzącą rogacizną i krajową, słowem wszelkiemu niebezpieczeństwu zarażenia.

Środki odnoszące się do przeprowadzenia i nadzorowania, postępowanie w razie zachodzącego wypadku choroby między bydłem targowem, tudzież inne bliższe postanowienia o wystawianiu, treści, formie i czasie ważności certyfikatów dla bydła i o kontroli paszportowej mają być wydane w drodze rozporządzenia.

Środki ostrożności względem świeżo zakupionego bydła i przesiedlania się z bydłem.

§. 16.

Bydło rogate, świeżo zakupione na miejscu obcem, jeżli w czasach zarazą grożących polityczna Władza krajowa uzna za stósowne zarządzić taki środek ostrożności, nie może być wpuszczane między bydło miejscowe, ani do stajni, ani na pastwisko, dopóki nie będzie przez dziesięć dni na miejscu odosobnionem, o które się wedle okoliczności gmina postarać powinna, obserwowane, i dopóki nie zostanie usuniętą wszelka wątpliwość o jego niepodejrzanym stanie zdrowia.

Przesiedlać się z bydłem rogatem wolno w powyższym razie tylko za okazaniem wiarygodnego certyfikatu zdrowia, który ma być przedłożony zwierzchności tego obszaru, na który ktoś przesiedlać się zamierza.

Szczególne obowiązki osób zatrudnionych około bydła.

§. 17.

W każdym czasie przestrzegać trzeba następujących środków ostrożności:

a) Rzeźnicy nie mogą umieszczać swego bydła rzeźnego razem z bydłem gospodarskiem w stajni, ani wypędzać je na pastwisko gminne.

b) Pastuchom nie wolno bez zezwolenia naczelnika miejscowego przyjmować bydła świeżo zakupionego do trzody gminnej, i są obowiązani o każdym wypadku choroby między trzodą bezzwłocznie zawiadomić właściciela zwierzęcia i naczelnika miejscowego.

c) Gospodarze powinni bydło rogate, świeżo wprowadzone, tudzież obrok i podściół dla niego używany, jakoteż gnój po niem zostający trzymać w oddaleniu od bydła własnego.

W czasach zarazą grożących może Władza krajowa rzeźnikom i handlarzom bydła zabronić przystępu do cudzych stajen.

B. Środki przy wybuchu zarazy bydlęcej w tych krajach

Obowiązek doniesienia o podejrzanych wypadkach choroby między rogacizną.

§. 18.

Jeżli kto w czasie, kiedy wybuch zarazy bydlęcej w kraju urzędownie obwieszczonym został (§. 29.), spostrzeże na swojem lub swojemu dozorowi powierzonem bydlęciu rogatem objawy wewnętrznej choroby w ogóle, to ma on zawiadomić o tem natychmiast naczelnika miejscowego.

Jeżli w przeciągu jednego tygodnia pojawi się dwa lub więcej wypadków choroby między bydłem rogatem w ogóle, albo w razie wybuchu zarazy bydlęcej w poblizu nawet tylko jeden wypadek, lub jeżli bydlę chore okaże się pedejrzanem o zarazę, wtedy przełożony gminy ma donieść o tem natychmiast władzy powiatowej.

Obowiązek bezzwłocznego zawiadomienia władzy powiatowej ciąży także i na weterynarzach, skoro wypadki takowe do ich wiadomości dójdą.

W ogóle każdy, kto otrzyma wiadomość o takim wypadku choroby, ma prawo donieść o tem władzy.

Tymczasowe środki.

§. 19.

Władza miejscowa, skoro otrzyma wiadomość o takim wypadku choroby lub padnięcia, który wzbudza podejrzenie o zarazę bydlęcą, albo też o widocznym wypadku zarazy bydlęcej, ma tymczasowo, i dopóki nie przybędzie delegowana przez władzę polityczną komissya zarazy:

a) wypadek ten ogłosić w miejscu, i zwrócić uwagę mieszkańców na wielką zaraźliwość zarazy bydlęcej, tudzież na niebezpieczeństwa ztąd wynikające;

b) zarządzić zamknięcie dotyczącej stajni lub legowiska;

c) zakazać i niedopuszczać wyprowadzania rogacizny, owiec i kóz z miejca;

d) zabronić pędzenie bydła na pastwisko.

Komissya zarazy.

§. 20.

Jeżeli polityczna władza powiatowa poweźmie wiadomość o takim wypadku choroby lub padnięcia, który wzbudza podejrzenie o zarazę bydlęcą, natenczas ma ona dla sprawdzenia tego wypadku wydelegować natychmiast komissyę zarazy, złożoną według postanowień przepisu wykonawczego; komissya ta, jeźli podejrzenie o zarazę bydlęcą w zupełnie zaspakajający sposób usuniętem nie zostanie, przedsiębrać ma sekcyę padłego lub dobitego chorego bydlęcia.

Środki w razie podejrzenia o zarazę bydlęcą.

§. 21.

Nawet w razie samego tylko podejrzenia o zarazę bydlęcą ma komissya zarazy, dopóki polityczna władza nie wyda ze swej strony dalszych rozporządzeń, prócz wskazanych w §. 19. środków, poczynić wszystkie owe kroki, które odnośnemi przepisami wykonawczemi zarządzone są, mianowicie co do zakopania zwierząt padłych lub dobitych, co do przedsiębrania weterynaryjnych oględzin i utrzymania w ewidencyi ilości bydląt rogatych, owiec i kóz, pilnowania zwierząt podejrzanych, zakazu wynoszenia obroku, podściołu, gnoju i sprzętów z zamkniętych obejść, tudzież co do doniesienia o wypadkach choroby lub padnięcia pośród bydła, i co do rzezi bydląt rogatych, pochodzących ze stajen niepodejrzanych.

Mięso bydlęcia, które po rzezi uzna weterynarz za niepodejrzane, może być spożyte tylko w miejscu.

Środki w razie wybuchu zarazy bydlęcej.

Względem obejścia zarazą dotkniętego.

§. 22.

Jeżli wskutek dochodzeń skonstatowanem zostanie istnienie zarazy bydlęcej, natenczas względem dotkniętego zarazą obejścia (posiadłości, stajni, obory) wykonane być mają następujące rozporządzenia:

Zabicie.

a) Wszystkie dotknięte zarazą bydlęta rogate, jakoteż wszystkie te, które były pomieszczone z choremi na zarazę na tem samem obejściu lub w tej samej stajni, albo też z niemi bezpośrednio lub pośrednio w zetknięciu się znajdowały, mają być zabite natychmiast pod nadzorem komissyi zarazy.

Zakopanie ścierwa.

b) Zwierzęta na zarazę padłe lub w chorobie dobite mają być na wyznaczonem przez komissyę zarazy miejscu całkowicie, bez wydzielania jakiejkolwiek części ciała zwierzęcego, zakopane na sześć stóp głęboko, i doły takie mogą być otwierane dopiero po upływie odpowiedniej liczby lat, i tylko za szczególnem zezwoleniem politycznej władzy powiatowej.

Mięso bydlęcia, dobitego tylko z powodu podejrzenia, a po dobiciu przez weterynarza za zdrowe uznanego, może być spożyte za zezwoleniem komissyi zarazy w miejscu samem.

Postępowanie ze skórami.

c) Tylko takie skóry mogą pod nadzorem weterynarza być oddane pod dezinfekcyę, które pochodzą od zwierząt, zabitych z powodu podejrzenia o zarazę, lecz po zabiciu za zupełnie zdrowe uznanych, w innym zaś razie ma być skóra zepsutą przez rozkrajanie i razem ze ścierwem zakopaną.

Zamknięcie obejścia.

d) Obejście, na którem się znajdują lub znajdowały bydlęta chore na zarazę, lub takie, które z choremi się schodziły, ma być zamknięte przez przysięgłych stróżów lub przez wojsko, i odznaczone tablicą z napisem „Zaraza na bydło.“

Bez pozwolenia komissyi zarazy nie może:

aa) żaden przedmiot być wynoszony z obejścia zarazą dotkniętego;

bb) nikt oprócz mieszkańców na obejście wchodzić;

cc) żaden mieszkaniec tegoż obejścia obcować z innymi mieszkańcami miejsca, chyba tylko pod warunkami oznaczonemi przez komissyę zarazy.

Dezinfekcya.

§. 23.

Co się tyczy wyprzątnięcia stajen, spalenia lub zakopania obroku, gnoju i podściołu ze stajen zarażonych, przewietrzenia i użycia materyj przeznaczonych na paszę i materyału podściołowego, który się znajdował w parokręgu chorych na zarazę bydląt, wreszcie co się tyczy dezinfekcyi wypróżnionych stajen i innych lokalności, urządzenie stajni i sprzętów, służby doglądającej i innych osób, które miały styczność z choremi bydlętami, sukien i pościeli przez nie używanej i t. d., wydane zostaną środki ostrożności w drodze rozporządzenia.

Przedmioty, na których dezinfekcya nie może być przeprowadzoną, lub jeżli się właściciel temu opiera, mają być zniszczone.

Zaraza na owce i kozy.

§. 24.

Owce i kozy, które się schodziły z chorą na zarazę rogacizną, muszą być oddzielone od bydła rogatego i od wszystkich innych zwierząt tak długo, dopóki zaraza na pewne nie ustanie, i dopóki dezinfekcya nie zostanie wykonaną.

Jeżeli pośród tych zwierząt zaraza wybuchnie, natenczas wejść mają w życie te same środki, co i przy wybuchu zarazy między rogacizną.

Względem miejsca zarazą dotkniętego.

§. 25.

Jeżeli zaraza będzie skonstatowaną na jakiemś obejściu, natenczas miejscowość dotyczącą uznać ma polityczna władza za zarażoną, i jako taką ogłosić.

Miejsce to ma być zamknięte co do wymienionych w §. 2. zwierząt i przedmiotów. Sposób, w jaki zamknięcie to ma być przeprowadzone, określonym zostanie w drodze rozporządzenia.

W miejscu takowem mają oprócz tego:

a) wejść w życie środki w §. 21. wskazane;

b) owce i kozy mają być wydalone ze stajen bydła rogatego, i podczas trwania zarazy nie mogą być na powrót tam wprowadzone;

c) używanie bydląt do wożenia jest zakazanem. Używanie koni z obejść wolnych od zarazy w obrębie i poza obrębem miejscowości, tudzież wprowadzanie i przeprowadzanie tychże dozwolonem będzie tylko przy zachowaniu rozporządzeń, wydanych przez komissyę zarazy;

d) psy, koty i drób mają być trzymane w zamknięciu, a gdyby je przydybano na wolnem miejscu, należy je zabić. Króliki w stajniach mają być zniszczone.

e) mieszkańcy dotkniętych zarazą miejscowości mogą je tylko wtedy opuszczać, jeżeli od chwili wybuchu zarazy nie byli w zetknięciu się ani z choremi lub o zarazę podejrzanemi zwierzętami, ani w ogóle nie znajdowali się na obejściu zarazą dotkniętem, lub gdyby to nastąpić miało, jeżeli się wprzód poddadzą przepisanej dezinfekcyi;

f) ze wszystkich stajen wolnych od zarazy należy codziennie gnój wynosić;

g) odbywanie targów na bydło i innych targów, tudzież dawania zabaw tańcujących na miejscu zarazy jest zakazane;

h) transport zwierząt i surowych płodów zwierzęcych zapomocą kolei żelaznych przez miejsce zarazy dozwolony jest tylko przy zachowaniu środków ochronnych, wskazanych przez Władzę krajową.

Modyfikacya zamknięcia w rozleglejszych miejscowościach i na odosobnionych obejściach.

§. 26.

Jeżeli zaraza bydlęca wybuchnie tylko na pojedynczych punktach miast większych lub rozleglejszych miejscowości, natenczas komissya zarazy, o ile uzna to za bezpieczne ze względu na stosunki miejscowe i na stan zarazy, może ograniczyć spisanie ilości bydła, tudzież rozporządzenia tyczące się zamknięcia i zabezpieczenia na pojedyncze części miasta lub dotyczącej miejscowości.

Obejścia zarazą dotknięte, jeżeli są odosobnione, i od gmin, do których należą oddalone są o 250 sążni, mają być dla siebie uważane za miejsca zarazą dotknięte: zamknięcie względem nich nakazane nie ma się rozciągać na dotyczące gminy, w razie gdyby te wolne były od zarazy.

Względem obwodu zarazy.

§. 27.

Jeżeli w jakiem miejscu panuje zaraza na bydło, wtedy okrąg trzechmilowy od miejsca zarazy uważać należy za obwód zarazy. Takowy ma ustanowić polityczna władza powiatowa w razie potrzeby w porozumieniu z sąsiedniemi władzami powiatowemi w ten sposób, iżby wszystkie miejscowości, włącznie z należącemi do nich pastwiskami i wodami, choćby takowe tylko częściowo do owego okręgu należały, do obwodu zarazy włączone były.

Oznaczenie obwodu zarazy i jego rozległość ma być doniesioną Władzy krajowej i ogłoszoną publicznie.

W obwodzie zarazy mają:

a) rozporządzenia, tyczące się spisania i utrzymania w ewidencyi ilości bydła, tudzież przepisy na wypadek choroby lub padnięcia bydła rogatego (§. 21.) być zastósowane;

b) wszystkie padłe bydlęta rogate mają być zostawiane tam, gdzie padną, aż do dalszego zlecenia, a każdego zetknięcia się z takowem unikać należy;

Władza powiatowa może zarządzić sekcyę każdego padłego zwierzęcia w celu skonstatowania choroby.

c) Odbywanie targów na bydło jest zakazane. Toż samo odnosi się do handlu rogacizną, surowym potrawem i materyałem podściołowym.

Tylko wyjątkowo w stosunkach na szczególne uwzględnienie zasługujących może być dozwolony przez polityczną władzę powiatową, i pod jej kontrolą, handel artykułami tuż wspomnionemi, tudzież handel bydlem rzeźnem, jakoteż owem bydłem, o którem się udowodni, że do gospodarstwa zagród jest niezbędnie potrzebne.

d) W razie potrzeby może Władza krajowa zarządzić osobno cechowanie bydła, w obwodzie zarazy trzymanego.

e) W miejscowościach graniczących z miejscami zarazą dotkniętemi, ma w razie grożącego niebezpieczeństwa zarażenia władza powiatowa zakazać pędzenie bydła na pastwisko.

f) Wszystkie psy, z wyjątkiem psów owczarskich podczas ich użytku, mają być przywiązane na łańcuchach; koty muszą być pozamykane.

Samopas biegające psy i koty powinny być zabite.

Względem powiatów zarazy.

§. 28.

Jeźli w kilku blizko siebie leżących miejscowościach wybuchnie zaraza, natenczas rozległość powiatu za zarażony uznanym być mającego, tudzież okręgu zarazy, ma Władza krajowa oznaczyć, i do publicznej podać wiadomości.

Jeźli zaraza bydlęca rozszerzy się przez większą krainę, wtedy obszar zarazy ma być podzielony na mniejsze powiaty zarazy, a w każdym powiecie zarazy ma być ustanowioną komissya zarazy.

Względem kraju, w którym zaraza panuje.

§. 29.

Jeźli zaraza bydlęca skonstatowaną zostanie nawet w jednej tylko miejscowości którego z tych krajów, dla których ustawa niniejsza się zaprowadza, naówczas Władza krajowa ogłosić ma natychmiast publicznie wybuch zarazy, zawiadomić o tem Ministerstwu Spraw Wewnętrznych i donieść o wybuchu zarazy bezzwłocznie, w razie potrzeby drogą telegraficzną, Władzom krajowym krajów pogranicznych, tudzież tych, z któremi istnieje bezpośredni i znaczniejszy obrót bydła, szczególnie na kolei żelaznej.

Jeźli nawet tylko w jednej okolicy którego z krajów istnieją pojedyncze miejsca lub powiaty zarazy, natenczas pod warunkiem, że te ostatnie zapo-

mocą wojska ściśle zamknięte i nadzorowane będą, wzajemna komunikacya między niedotkniętemi zarazą częściami kraju, tudzież z innemi krajami, przy zachowaniu przepisów istniejących dla okręgów zarazy, nie podlega żadnemu dalszemu ograniczeniu.

Jeżeli zaraza bydlęca szerzy się w kraju, lub jeżeli będzie więcej rozrzuconych miejsc zarazy w tym kraju, natenczas względem tego kraju zastósowane być mają postanowienia §§. 2. do 8.

W szczególności może za zezwoleniem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, przy wielkiem rozszerzeniu zarazy, względem kraju zarażonego zarządzonem być zamknięcie granic przeciwko wprowadzaniu i przeprowadzaniu bydła rogatego, owiec i kóz, tudzież produktów surowych z gatunków tych zwierząt, i co do przeprowadzenia tego rozporządzenia mogą być wydane bliższe przepisy.

Wpędzanie bydła przeznaczonego dla gospodarstwa (bydła na przychowek, roboczego, dojnego, lub cieląt) z tak zarażonego kraju do drugiego może się odbywać tylko w razie udowodnionej naglącej potrzeby, po zasięgnięciu zezwolenia Władzy krajowej, i pod oznaczonemi przez nią warunkami.

Bydło takie przy wejściu na miejsce swego przeznaczenia ma przez dziesięć dni, a za szczególnem rozporządzeniem Władzy krajowej nawet do dni 21, znajdować się pod kontumacyą.

Transport bydła przeznaczonego do gospodarstwa nie może się nigdy odbywać na wozach (wagonach), używanych dla bydła rzeźnego, i nigdy temi pociągami, w których się znajduje bydło rzeźne.

Ustanie zarazy bydlęcej.

§. 30.

Środki przedsiębrane w celu przytłumienia zarazy bydlęcej tracą moc obowiązującą, jeżeli urząd oświadczy, że zaraza ustała.

To ma wtedy nastąpić, skoro w przeciągu 21 dni po ostatnim wypadku padnięcia na zarazę bydlęcą, lub po ostatniem dobiciu z powodu podejrzenia o zarazę bydlęcą, w miejscu zarazy nie wydarzy się żaden nowy podejrzany wypadek choroby, a dezinfekcya przeprowadzoną zostanie, tudzież jeżli przy przedsiębranej już rewizyi ilości bydła nie dostrzeże się żadnego podejrzanego wypadku.

Stajnie lub legowiska, w których panowała zaraza, a które ze zarazy oczyszczone zostały, nie mogą być znowu zajęte, przed ogłoszeniem ustania zarazy, przez bydło rogate, owce lub kozy.

III. Osobne postanowienia.

Służba dozorcza i strażnicza.

§. 31.

Dla przeprowadzenia zarządzonych środków zamknięcia i zabezpieczenia starać się należy o dostateczną służbę dozorczą, a w razie potrzeby o wysłanie assystencyi wojskowej.

Wynagrodzenie za zwierzęta, ze względów policyjnych zabite.

§. 32.

Jeżeli w zastósowaniu niniejszych przepisów zabite zostaną bydlęta rogate, owce i kozy w skutek urzędowego rozkazu komissyi zarazy, wtedy właściciele bydląt pod obuch skazanych otrzymają jako wynagrodzenie całkowitą wartość szacunkową, któreto wynagrodzenie jednak w razie uznanego za możliwe spieniężenia zmniejszone być ma o czystą ze sprzedaży mięsa i skór otrzymaną kwotę, po potrąceniu kosztów poniesionych na dezinfekcyę, na transport i innych wydatków.

Szacowanie ma być przedsiębrane przez taxatorów, mianowicie przez dwu na to umyślnie wybranych przysięgłych mężów zaufania, i przez organ wyznaczony od politycznej władzy powiatowej, według tej wartości, którąby miały zwierzęta przed zabiciem stósownie do cen w okolicy praktykowanych, i stósownie do celu użytku, do wieku, stanu wyżywienia i t. d., bez względu na wybuch zarazy.

Przy różnych zdaniach przyjąć należy za cenę szacunkową średnią miarę kwot wypowiedzianych przez trzech taxatorów.

Prawo do wynagrodzenia za zabite zwierzęta gaśnie, jeżeli właściciel zwierząt stał się winnym zawleczenia zarazy bydlęcej, lub jeźli omieszkał zrobić doniesienie obowiązkowe o zasłabnięciu zwierząt.

Ponoszenie kosztów.

§. 33.

Wynagrodzenie, należące się z powodu użycia obucha (§. 32.), tudzież koszta rosnące z powodu zamknięcia granic tych krajów przed Państwami sąsiedniemi i krajami Korony Węgierskiej zapomocą wojska, z powodu urządzenia i utrzymywania zakładów dla kontumacyi i kwarantanny bydła na granicy Państwa, tudzież z powodu pracy około niszczenia zarazy, — ciążą na Skarbie Państwa.

Koszta za nadzorowanie granic między temi krajami, jakoteż koszta za zamknięcie wewnątrz kraju zapomocą wojska ponosić ma dotyczący kraj koronny.

Pokrycie wydatków na miejscowe środki zabezpieczenia, tudzież na wywóz i zakopanie ścierwa należy do gmin, a względnie do właścicieli zagród odosobnionych.

Kara za przestąpienie niniejszej ustawy.

§. 34.

O ile przestąpienie tej ustawy zagrożone jest przepadkiem bydląt lub surowych płodów bydlęcych, ma takowy i wtedy nastąpić, skoro przestąpienie ma być traktowane według powszechnej ustawy karnej.

Prócz tego mają wykroczenia przeciw niniejszej ustawie lub przeciw rozporządzeniom, które dla jej wykonania wydane zostaną, jeżeli te naruszenia nie podpadają pod powszechną ustawę karną, karane być bez względu na wymierzoną już karę z powodów przestępstwa przeciw dochodom niestałym, aresztem aż do czterech miesięcy, i grzywną odpowiednią stosunkom majątkowym winowajcy aż do summy 500 złr.

Jeżeli według ustawy niniejszej towar za przepadły uznany będzie, natenczas przy wymiarze kary odpowiedni wzgląd na to mieć należy.

Grzywnie aż do kwoty 500 złr. podlego szczególnie przełożony gminy lub ten, ktokolwiek w jego zastępstwie omieszka donieść z obowiązku o podejrzanym wypadku choroby, albo, przy wystawieniu certyfikatów zdrowia lub świadectw pochodzenia, nawet tylko z opieszałości nieprawdę poświadczy.

Oprócz kary należy we wyroku nałożyć także i zwrot szkody, jeżeli ze śledztwa można wyjąć dostateczne punkta oparcia.

Kary na majątku włącznie z czystą kwotą, ze sprzedaży przedmiotów za przepadłe uznanych pozostałą, po potrąceniu kosztów spieniężenia, wpływają do Skarbu Państwa.

Urzędnicy, którzy zaniedbają obowiązki ciążące na nich w skutek przepisów, które się tyczą zarazy bydlęcej, mają być traktowani według całej surowości przepisów dyscyplinarnych.

Nagrody za doniesienia o przestępstwach.

§. 35.

Władza krajowa może wyznaczać nagrody za doniesienia o istotnych wybuchach zarazy w miejscowościach przedtem zarazą niedotkniętych, aż do kwoty pięćdziesięciu złr., a za doniesienia o przestąpieniu przepisów o zarazie

bydlęcej, przez zakazane, przepadek za sobą pociągające wprowadzenie bydła rogatego aż do kwoty dziesięciu złr. za każdą sztukę przepadłą, wreszcie za doniesienia o rzeczywiście popełnionych innych przestępstwach przeciwko tym przepisom, aż do kwoty dwudziestu złr.

Nagrody te mają być wypłacane ze Skarbu Państwa.

Skótki odwołania się.

§. 36.

Odwołanie się do władz wyższych przeciwko rozporządzeniom, wydanym na podstawie ustawy niniejszej, i na podstawie przepisów istniejących dla przeprowadzenia téjże ustawy, nie ma prawidłowo skutku odwlekającego.

Wyjątek od tego zachodzi tylko wtedy, jeźli idzie o wykonanie orzeczeń karnych, lub jeźli wykonanie rozporządzenia, które jest przedmiotem odwołania się, po osądzeniu władzy wykonawczej bez wszelkiego niebezpieczeństwa odroczyć się może.

Jeżeli zarządzone zostanie zabicie lub zniszczenie zwierząt lub surowych płodów zwierzęcych, jako przepadłe traktować się mających, natenczas takowe przez odwołanie się żadnej zwłoki cierpieć nie może.

Zniesienie przepisów dotychczasowych.

§. 37.

Z wejściem w życie ustawy niniejszej, tracą moc obowiązującą wszystkie przepisy, nie zgodne z jej postanowieniami, a odnoszące się do tego samego przedmiotu.

Wykonanie ustawy.

§. 38.

Ministrom, Spraw Wewnętrznych, Handlu i Rolnictwa poleca się wykonanie niniejszej ustawy, i nadaje się upoważnienie do wydania potrzebnych rozporządzeń na jej podstawie i w celu jej wykonania.

Ischl dnia 29. Czerwca 1868.

Franciszek Józef m. p.

Auersperg m. p. **Plener** m. p.

Potocki m. p. **Giskra** m. p.

Nr. 28.

Rozporządzenie Ministrów, Spraw Wewnętrznych, Handlu i Rolnictwa z dnia 7. Sierpnia 1868. r.,

tyczące się przeprowadzenia ustawy z dnia 29. Czerwca 1868. r. (Dziennik ustaw i rozp. kraj. nr. 27.), dla zapobieżenia i przytłumienia zarazy bydlęcej.

Na podstawie i celem wykonania ustawy z dnia 29. Czerwca 1868. (Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych nr. 27.), tyczącej się zapobieżenia i przytłumienia zarazy bydlęcej, rozporządza się, co następuje:

Do rozdziału I. O środkach przeciw zawleczeniu zarazy bydlęcej.

Do A. Środki wobec innych krajów.

Do §. 1.

Polityczne Władze krajowe są obowiązane, skoro tylko otrzymają wiadomość o wybuchu zarazy na bydło w krajach Korony Węgierskiej lub w takich Państwach zagranicznych, z których według istniejących stosunków obrotowych zawleczenia zarazy do kraju obawiać się należy, — bezzwłocznie donieść o tem Ministertswu Spraw Wewnętrznych, zarazem jednak, stósownie do przepisów ustawy i niniejszego rozporządzenia, samodzielnie i bez zwłoki zarządzić te środki, które się wydadzą potrzebnemi dla zapobieżenia wkroczeniu zarazy bydlęcej, i zawiadomić o nich Ministerstwo.

Także i polityczne władze powiatowe wzdłuż granic ku obcym Państwom i ku krajom Korony Węgierskiej mają starać się o to, aby o wspomnionych wypadkach w dotyczącym kraju sąsiednim jak najprędzej pewną wiadomość otrzymały.

Otrzymane w tym względzie wiarygodne wiadomości mają one bezzwłocznie donieść Władzy krajowej, a w wypadku wskazanym w §. 4. ustawy, natychmiast przeprowadzić zawarte tamże przepisy we własnym zakresie działania.

Do §. 2.

Siano i słoma, użyte jako zewnętrzny środek opakowania w zamkniętych przez urząd cłowy wagonach, lub jako wewnętrzny środek opakowania w skrzyniach, beczkach, kubłach, koszach i t. d., mają być wprawdzie wpuszczane, dla uniknienia dotkliwych przerw w komunikacyi, atoli przy pierwszem rozpa-

kowaniu, czy się ono odbędzie na granicy przy cłowo-urzędowej rewizyi, lub na miejscu przeznaczenia, muszą być natychmiast spalone pod nadzorem policyi miejscowej.

Do §. 3.

Zamknięcie granic zasadzać się ma na wyznaczeniu, ogłoszeniu i nadzorowaniu punktów wchodu dla obrotu celem powstrzymania wszystkich tych zwierząt, przedmiotów i osób, którym wstęp jest zabroniony: zamknięcie to ma zarządzić polityczna Władza krajowa, i to tem wcześniej, jeżeli między okolicą zarażoną panuje żywszy obrót handlowy, lub jeżeli kroki za granicą poczynione nie dają dostatecznego zabezpieczenia przed wkroczeniem zarazy bydlęcej.

Celem przeprowadzenia tego środka mają się Władze krajowe porozumieć z właściwemi władzami finansowemi i kolejowemi; i postarać się o ustawienie potrzebnej służby dozorczej. Gdyby dla utrzymania zamknięcia granic potrzeba było wojska, natenczas o przydzielenie tegoż udać się trzeba do odnośnej władzy wojskowej.

Do §. 5.

Oznaczenie miejsc wchodu należy do politycznej Władzy krajowej. Przy wyborze tych miejsc wchodu uwzględniać należy przedewszystkiem koleje żelazne i drogi wodne, zaś gościńców ile możności unikać.

Świadectwa urzędowe muszą zawierać dokładne oznaczenie zwierząt, a jeżeli dotyczą trzody, liczbę sztuk i rasę zwierząt; oprócz tego poświadczenie, że w czasie swego odejścia zdrowe były.

Na każdem wyznaczonem miejscu wchodu ma na czas potrzeby ustanowionym być weterynarz, który będzie sprawdzać prawnie przepisany wykaz o pochodzeniu zwierząt i materyj surowych (świadectwa pochodzenia), i zabezpieczać niepodejrzany stan zdrowia zwierząt, nadto, w celu jak najprędszego załatwienia tych spraw, porozumiewać się z władzami cłowemi i administracyami ruchu kolei żelaznych.

Jeżeli weterynarz uzna stan zdrowia zwierząt za niepodejrzany i świadectwa pochodzenia (zwierząt i materyj surowych) znajdzie w porządku, wtedy na świadectwach, umieszczając datę i podpis swój, potwierdzić ma, że wprowadzeniu i przeprowadzeniu bydlęcia, względnie materyj surowych, nic na przeszkodzie nie stoi.

Jeźli transporta (bydląt i materyj surowych) przybędą na miejsca wchodu bez świadectw urzędowych; lub jeźli certyfikaty będą niezupełne, albo jeźli liczba sztuk zwierząt nie będzie się zgadzać z liczbą wymienioną w świadectwach pochodzenia, a liczba większa lub ubytek w sposób zaspakajający nie

może być wykazaną; albo jeżli przy rewizyi zwierząt okażą się wątpliwości co do ich stanu zdrowia; natenczas cały transport ma być cofnięty, a weterynarz ma w takim razie zawiadomić odnośne organa kolei żelaznej lub organa cłowe o niemożliwości dalszego expedyowania, zarazem jednak zawiadomić o tem bezzwłocznie odnośną polityczną władzę powiatową.

Weterynarz ustanowiony na miejscu wchodu ma prowadzić protokół i do niego dokładnie wciągać:

1. Względem transportów bydła:

a) dzień przybycia na miejsce wchodu;
b) nazwisko właściciela zwierząt;
c) oznaczenie zwierzęcia lub liczbę sztuk, i rasę bydląt transportowanych;
d) miejsce, z którego bydło pochodzi, i kierunek drogi, w którym było pędzone;
e) władzę, która wystawiła lub uwierzytelniła certyfikat pochodzenia;
f) miejsce przeznaczenia.

2. Względem materyj surowych:

a) dzień przybycia na miejsce wchodu;
b) nazwisko odsyłacza;
c) oznaczenie materyj surowych, tychże ilość i sposób opakowania:
d) miejsce, z którego pochodzą, i w którem na składzie były;
e) władzę, która wystawiła certyfikat pochodzenia;
f) miejsce przeznaczenia.

Do §. 7.

Przywóz i przewóz bydła rzeźnego tudzież pewnych surowych materyj zwierzęcych, dozwolone w §. 6. ustawy pod warunkiem trzymania się pewnych miejsc wchodu i okazania przepisanych świadectw urzędowych, podlega następującym ograniczeniom i środkom ostrożności.

A. Dla bydła rzeźnego.

a) Pociągi kolei żelaznej i okręty, któremi się takie bydło rzeźne (rogacizna, owce i kozy) transportuje, nie mogą równocześnie wieźć z sobą bydła gospodarskiego.

b) Między miejscem wchodu i oznaczonem miejscem wyładowania lub wychodu nie mogą być przedsiębrane wyładowania, chyba że się takowe odbywają dla zaopatrzenia w żywność miejsc leżących przy kolei lub przy drodze wodnej, lub przy długo trwających podróżach na punktach wyznaczonych na to umyślnie przez polityczną Władzę krajową dla popasu i napawania zwierząt.

Na stacyach, na których odstawianie bydła rzeźnego do miejsc najbliżej kolei lub drogi wodnej położonych dozwolone jest, ma być postawiona komissya oględzin, złożona z komissarza politycznego i weterynarza, mająca rewidować stan zdrowia wyładowanego bydła, i poczynić kroki, aby transport bez niebezpieczeństwa dla rogacizny krajowej przybył na miejsce przeznaczenia.

c) Przeładowania bydła rzeźnego mogą być dozwolone tylko na kolejach żelaznych i li tylko wtedy, jeżeli w skutek ruchu kolei żelaznej staną się bezwarunkowo potrzebnemi.

d) Przy wyładowaniach i przeładowaniach, tudzież na miejscach spoczynku zapobiegać trzeba najsurowiej wszelkiemu zejściu się z innemi zwierzętami, a dotyczące władze miejscowe mają w tym razie poczynić potrzebne kroki przeciw temu.

e) Jeżeli między zwierzętami, koleją żelazną przewożonemi wydarzy się wypadek zasłabnięcia lub padnięcia, wtedy szef najbliższej stacyi kolei żelaznej ma natychmiast zawiadomić o tem dotyczącą polityczną władzę powiatową, i dotyczący wagon, lub według okoliczności cały transport bydła przytrzymać. Przy wybuchu zarazy bydlęcej w krajach sąsiednich mają przeto polityczne Władze krajowe porozumieć się z administracyami kolei żelaznej względem przeprowadzenia tego przepisu.

Polityczna władza powiatowa ma chorobę skonstatować, trzymać się postanowień do §§. 20., 21., 22. względem zwierząt za podejrzane uznanych, a w razie, gdyby nie cały transport przytrzymanym został, zawiadomić o przybyciu trzody podejrzanej oraz władzę owego miejsca, do którego takowa jest przeznaczoną, jeżeli można w drodze telegraficznej.

Podobnie postępować należy w wypadku choroby lub padnięcia między bydłem rzeźnem, które bywa przewożone na okręcie.

f) Władza miejsca przeznaczenia czuwać ma nad tem, aby od przybycia zwierząt aż do ich rzezi i podczas rzezi unikano wszystkiego, coby mogło chorobę zawlec, jeżeliby taka istniała.

Zabicie takich zwierząt na miejscu ich przeznaczenia musi się odbyć pod nadzorem weterynarza.

g) Wagony kolei żelaznej używane do transportu bydła rzeźnego, mają na tych stacyach, na których zwierzęta z wagonów wyprowadzone będą, lub które ku temu wyznaczy Władza krajowa w porozumieniu z dotyczącemi zarządami kolei żelaznej, w ten sposób być oczyszczone

przez służących kolei, aby gnój i inne nieczystości tępemi miotłami stajennemi były uprzątnione, i natychmiast zniszczone w sposób zapobiegający wszelkiemu zawleczeniu zarazy.

Gnój taki, tudzież podściół i resztki obroku nie mogą pod żadnym warunkiem do jakiegokolwiek celu być używane, lecz muszą albo być zakopane, albo spalone.

Wagony mają być potem bezzwłocznie oddane pod dezinfekcyę w ten sposób, aby wszystkie ich ściany wewnętrzne tudzież ich podłoga wrzącą wodą lub ściśnioną parą wodną, a później gdy wyschną na wolnem powietrzu, kipiącym ługiem polane i wytarte zostały.

Ten sposób dezinfekcyi rozciągać się ma na wszystkie przedmioty, które podczas transportu z bydlętami w zetknięciu były, szczególnie zaś na skrzynie obrokowe, tudzież na sprzęty, używane przy naładowaniu i wyładowaniu bydła, jakoto: wschody, rampy i t. d., a wreszcie na narzędzia, używane przy czyszczeniu wagonów i sprzętów, jakoto: szufle, miotły i t. d.

h) W podobny sposób czyścić należy okręty rzeczne i morskie (wiosłowe, żaglowe i parowe) użyte do transportu takiego bydła rzeźnego.

i) Wagony dla transportu bydła, tudzież okręty używane do przewozu a wracające bez ładunku z zagranicy lub którego z krajów Korony Węgierskiej, należy po ich przybyciu na granicy według *lit. g*) dezinfekcyonować, chyba że urzędownie dowiedzionem zostanie, iż dezinfekcya już gdzieindziej przeprowadzoną została.

k) Osoby, konwojujące takie transporty, nie powinny podczas tej czynności zchodzić się z bydłem cudzem, i po odstawieniu bydła rzeźnego mają się poddać dezinfekcyi (§. 23.). To samo tyczy się owych osób, które były zatrudnione naładowaniem i wyładowaniem bydła na kolejach żelaznych lub na okrętach, tudzież czyszczeniem wagonów, okrętów, sprzętów i t. d.

B. Dla wskazanych surowych płodów zwierzęcych.

a) Na miejscach wchodu ma weterynarz tamże ustanowiony prowadzić kontrolę nad urzędowemi wykazami, iż przesyłka pochodzi z miejsc wolnych od zarazy, i była na składzie tylko w takowych miejscach, tudzież nad przepisanym stanem surowych materyj (§. 6. *b*), a jeźli jeden lub drugi nie istnieje, lub jeźli takowy nawet tylko przy pojedynczych sztukach niedostatecznym się okaże, cała przesyłka ma być natychmiast cofniętą.

Dlatego też przedewszystkiem przypuszczać nie wolno skór bydląt rogatych, które nie są zupełnie wysuszone, zmarzły i w cieple mięknieją, surowych skór owczych, rogów całych, mięsa surowego, świeżych jelit, surowego w skórzanych wantuchach opakowanego łoju, otwartej w worach niezapakowanej wełny.

Przepisów tych względem materyj surowych, do przewozu przybywających, nawet wtedy przestrzegać należy, chociaż przyzwolenie Państwa sąsiedniego na przywóz istnieje.

b) Między miejscem wchodu a miejscem przeznaczenia nie wolno zezwalać na wyładowania; na przeładowania zaś tylko wtedy, jeźli są koniecznie potrzebne dla dalszego transportowania na kolejach żelaznych lub drogach wodnych.

c) Przy potrzebnych przeładowaniach i przy przenoszeniu z miejsc wyładowania nie wolno używać zaprzęgów bydła rogatego, lecz należy się ściśle trzymać środków ochronnych, które ze strony władzy miejscowej wydane będą.

d) Wagony kolei żelaźnej i okręty używane do takich transportów po dokonanem wyładowaniu mają być oddane pod dezinfekcyę. (*A. g.*)

Do §. 8.

Zwierzęta za przepadłe uznane mają być zapędzone na takie miejsce, na którem zetknięcie się z innemi zwierzętami nastąpić nie może, i mają być tam tak długo nadzorowane, dopóki polityczna Władza powiatowa, którą o tym wypadku bezzwłocznie zawiadomić należy, nie wyda dalszych rozporządzeń.

Jeżeli zwierzęta za przepadłe uznane przy przedsiębranej przez weterynarza z rozkazu władzy powiatowej rewizyi w zupełnie zdrowym stanie znalezione zostaną, i jeźli następnie miejsce, na którem je przytrzymano, w pobliżu takiej stacyi kolei żelaznej się znajduje, na której bydło może być oddane na kolej, i jeźli zapomocą kolei może być prędko zawiezione do wielkiego miasta, w którem są wspólne jatki, natenczas bydło może być do tegoż miasta pod bezpiecznym konwojem w celu bezzwłocznej rzezi i spieniężenia mięsa transportowane. Przed i po rzezi ma nastąpić ścisła weterynaryjna rewizya, a wedle wyniku oględzin ma być albo dozwoloną sprzedaż mięsa i innych części, lub zastósować się należy do przepisów do §. 22. lit. *a*), *b*), *c*).

Jeżeli wspomnione warunki się nie urzeczywistnią, lub jeżeli przy rewizyi weterynaryjnej okaże się podejrzenie lub rzeczywiste istnienie zarazy bydlęcej, natenczas wszystkie zwierzęta zaraz na miejscu zabite być muszą.

Polityczna władza powiatowa ma na podstawie opinii weterynarza rewidującego zwierzęta i mięso (w razie podejrzenia lub istnienia zarazy z zachowaniem przepisów do §§. 21. i 22.) orzec, czy i które zwierzęta lub ich części i z jakiemi środkami ostrożności mogą być spożytkowane, albo czy mają być zakopane. Miejsce, na którem takie zwierzęta były pomieszczone, ma być dezinfekcyonowane podług przepisów §. 23.

Czyszczenie i dezinfekcya surowych płodów zwierzęcych za przepadłe uznanych ma się odbyć według przepisów do §§. 13. i 23., poczem można je spieniężyć.

W każdym razie mogą ze świeżych surowych płodów zwierzęcych i odpadków dezinfekcyonowane być tylko skóry, rogi i racice, wszystkie zaś inne świeże surowe płody zwierzęce i odpadki, tudzież wymienione w §. 2. sub *c*) i *d*) przedmioty muszą być natychmiast zniszczone.

Do §. 10.

Gdyby z powodu nader wielkiego szerzenia się zarazy bydlęcej w Rossyi lub Księstwach Naddunajskich, albo z powodu zbliżania się zarazy ku granicy, lub w skutek innego niebezpieczeństwa uznano za koniecznie przedłużyć czas kontumacyi nad dni dziesięć w celu lepszego zabezpieczenia krajowej rogacizny: natenczas przedłużenie to tyczyć się ma nie tylko zakładu kontumacyjnego najbardziej zagrożonego, lecz także i w pobliżu tegoż się znajdujących; a jeżeli zakłady dla kontumacyi bydła leżeć będą w różnych okręgach administracyjnych, wtedy względem oznaczenia ile możności równie długo trwającego okresu kontumacyi mają się porozumieć Władze krajowe tak między sobą, jak stósownie do położenia z ową władzą, do której należy zarząd kontumacyi bydła w Siedmiogrodzie.

O zarządzonem przedłużeniu okresu kontumacyi, które nigdy 21 dni przekraczać nie może, należy bezzwłocznie donieść Ministerstwu Spraw Wewnętrznych.

Legitymacye, któremi zaopatrzyć należy bydło z kontumacyi wychodzące, wystawiane być mogą podług formularza w załączniku I. (do §. 15.), i kończyć się mają następującą klauzulą:

„Poświadcza się niniejszem, że wzmiankowane bydło w zakładzie kontumacyjnym . . . . od dnia . . . . aż do . . . . 18 . . było obserwowanem, i podczas tego okresu, tudzież przy opuszczeniu zakładu w zupełnie zdrowym stanie się znajdowało.“

. . . . dnia . . . . 18 . .

Przełożony kontumacyi.

Do §. 11.

Dla ułożenia i utrzymania w naoczności katastru stanu bydła wydają się następujące przepisy:

aa) Rogacizna znajdująca się w miejscowościach obszaru pogranicznego, wprowadzona nawet tylko na czas krótszy (n. p. do gorzelń), ma być spisana co do rodoskazu w trzech protokółach, z których jeden ma być prowadzony przez weterynarza, mającego sobie poleconem ułożenie i utrzymanie w ewidencyi katastru bydła, drugi przez straż finansową, trzeci przez przełożonego gminy, lub tam gdzie ustanowionym jest mąż zaufania inspektorem granicznym, tenże mąż zaufania.

bb) Bydło spisane ma być napiętnowane na jednem biodrze początkową literą gminy i ostatnią cyfrą liczby roku.

cc) Właścicielowi należy dla każdej spisanej sztuki bydła wystawić certyfikat własności, na którym równie jak i w protokóle ma być każda w tym samym powiecie zachodząca zmiana właściciela bydlęcia zanotowaną, i który to certyfikat własności przy przejściu bydlęcia na inny powiat pograniczny ma być zamienion za nowy.

dd) Przy odprzedaży bydła z jednego powiatu pogranicznege w głąb kraju, ma być właścicielowi bydła na certyfikacie oznaczony gościniec, którym bydło pędzić należy, oraz miejsce, na którem bydło wyjść ma z obszaru pogranicznego.

ee) Przy przechodzie większych stad bydła przepędzanego z jednego obszaru pogranicznego ma być przedsiębrana weterynaryjna rewizya stanu zdrowia, a potem certyfikaty własności mają być wymienione za paszporta bydła (§. 15.).

Formularze protokółów ilości bydła, certyfikatów własności i paszportów bydła mają być drukowane, i jako porachować się mające sorty drukowe traktowane.

Do §. 12.

Co się tyczy bydła wychodzącego z zakładów kontumacyjnych, trzymać się należy następujących przepisów:

a) Transporta **b y d ł a r z e ź n e g o** mają być pędzone do najbliższej **s t a c y i k o l e i ż e l a z n e j**, gdzie ma być zarządzonem oddanie ich na kolej.

b) Dla tych transportów bydła, które w celu dostania się do kolei pędzić będzie trzeba **d r o g ą l ą d o w ą**, lub które w Galicyi lub na Bukowinie

do opasu lub dla gospodarstwa są przeznaczone na miejsca, do których koleją żelazną dostać się nie można, ma się Władza krajowa postarać i wyznaczyć osobne od miejscowości odległe gościńce, któremi bydło krajowe nie chodzi. Wzdłuż tych gościńców należy dla trzód przepędzanych wyznaczyć osobne stacye dla popasu i spoczynku.

c) Na oznaczonych przez Władzę krajową punktach tych gościńców, na które przedewszystkiem stacye spoczynku wybierać należy, ustanowione być mają komissye dla oględzin, złożone z urzędnika politycznego i weterynarza; zadaniem ich będzie:

aa) kontrolować liczbę i rasę zwierząt z osnową paszportów bydła;

bb) rewidować stan zdrowia bydła, i wywód oględzin spisać na paszporcie bydła;

cc) sprzedaże lub inne ubytki, które na tych stacyach nastąpią, zapisywać do paszportów, a zwierzętom sprzedanym wystawiać certyfikaty zdrowia, które nabywca zaraz po przybyciu do miejsca swego zamieszkania przełożonemu gminy pokazać musi.

d) Sprzedaże takich transportów bydła odbywać się mogą tylko na takich miejscach, gdzie się odbyć mogą odpowiednie oględziny zdrowia. Sprzedaż ma być przez zwierzchność miejscową zapisaną do paszportu bydła.

e) Jeżeli komissya dla oględzin spostrzeże ubytek w liczbie na paszporcie spisanych bydląt rogatych, natenczas bydło zapędzić należy na miejsce odosobnione, które ma wyznaczyć dotycząca polityczna władza powiatowa, a jeźli wątpliwość nie zostanie wcześniej usuniętą, przez 10 dni trzymać w kontumacyi.

f) Jeżeli w rewidowanym transporcie bydła znajdzie się sztuka chora, wzbudzająca podejrzenie o zarazę bydlęcą, natenczas zapędzić ją należy na miejsce odosobnione, oddalone od miejscowości, i pilnować tamże tak długo, dopóki nie przybędą urzędnicy powiatowi, których o tem natychmiast zawiadomić należy. Jeżeli podejrzenie o zarazę bydlęcą się potwierdzi, natenczas mają być przeprowadzone postanowienia paragrafu 21., a wedle okoliczności §fu 22. *a*), *b*), *c*).

g) Podobnie jak w wypadku pod *f*) wskazanym, postępować należy z taką sztuką zpośród trzody przepędzanej, która będzie musiała w marszu być zatrzymaną z powodu jakiegokolwiek zasłabnięcia, w którymto razie w pierwszym rzędzie przełożony gminy zawiadomić ma o tem zdarzeniu polityczną władzę powiatową, a przyjmowanie takiej sztuki bydła między bydło miejscowe jest bezwyjątkowo zakazanem.

h) W miejscowościach, przez które lub w których pobliżu zagraniczne bydło częściej przepędzane bywa, ma przełożony gminy czuwać surowo nad tem, aby zapobiegano wszelkiemu mięszaniu się bydła miejscowego z trzodami przepędzanemi, używaniu naczyń, z których te ostatnie napawano, materyałów pasznych i podściołowych, tudzież używania pozostałego po nich gnoju. Wymienione odpadki należy albo spalić, albo zakopać.

i) Na stacyach kolei żelaznej, przeznaczonych do ładowania rogacizny, mają być ustanowione komissye dla oględzin bydła w myśl lit. *c*), i tylko takie transporta mogą być przyjęte na kolej, które są zaopatrzone w przepisane paszporty, i ze względu na postanowienia lit. *c*) *aa*), *bb*), *cc*) przez komissyę oględzin bydła nie zostały zakwestyonowane.

k) Przy transportowaniu takiego bydła na kolei żelaznej i przy dezinfekcyi używanych przytem wagonów zastósować się należy do przepisów do §fu 7.

Do §. 13.

Jeźli względem urzędowego certyfikatu pochodzenia lub przepisanego stanu materyj surowych okażą się jakie wątpliwości, natenczas cała przesyłka towarów nie może być przypuszczoną.

Surowe płody zwierzęce, sprowadzone z pominięciem zakładów kontumacyjnych, traktować należy podług §. 6. ustawy.

Dezinfekcya rogów całych i racic zasadzać się ma na tem, aby leżały przez 12 godzin w mocniejszym roczczynie chlorku wapna (2 funty chlorku wapna na jedno wiadro wody) lub w rozpuszczonej wodzie kuchennej (10 funtów soli kamiennej na jedno wiadro wody), często wzruszane, a wreszcie na powietrzu wysuszone były.

Łój topiony, w skórzane wantuchy wlany, dezinfekcyonować należy przez staranne pranie opakowania w jednym z tuż wspomnianych roczczynów.

Do §. 14.

W kwarantannach morskich można do dezinfekcyi wprowadzanych całych rogów i racic, tudzież takich wantuchów lub worów skórzanych napełnionych łojem lub innych gatunków tłustości używać wody morskiej zamiast rozpuszczonego chlorku wapna lub soli kuchennej.

Paragraf 14. ustawy o zapobiezeniu i przytłumieniu zarazy na bydło nie zmienia w niczem traktowania, któremu podlegają w kwarantannach morskich zwierzęce płody surowe tudzież zwierzęta, dla zapobieżenia przywleczenia wschodniej zarazy morowej na ludzi i żółtej febry na podstawie regulaminu morsko-sanitarnego (Dz. ustaw Państwa z r. 1852., XII. Dział, nr. 41.).

Do B. Środki wewnątrz tychże krajów.

Do §. 15.

Przedewszystkiem należy najściślej nadzorować targi na bydło, na które zwierzęta zwykle z rozmaitych okolic spędzane, i znowu w rozmaitych kierunkach odpędzane bywają, tudzież nad transportami bydła przypędzanego. W tym względzie najściślej przestrzegać trzeba następujących przepisów:

a) Do targów na bydło w ogóle, jakoteż do wystaw bydła wolno tylko taką rogaciznę przypuszczać, która jest zaopatrzoną w paszport, wystawiony według wzoru w załączniku I. Paszport taki ma być wydany przez zwierzchność owego miejsca, z którego bydło pochodzi, i zawierać ma oprócz liczby i znamion zewnętrznych (płci, maści, odznak lub innego oznaczenia) wspomnionych zwierząt także i urzędowe potwierdzenie, że w owej miejscowości lub gminie, z której te zwierzęta pochodzą, i w pobliżu tychże nie panuje żadna do zarazy podobna choroba między bydłem rogatem, i że zwierzęta przy wypędzeniu w stanie zdrowym się znajdowały. Wszędzie tam, gdzie można sprowadzić weterynarza, ma tenże przedsiębrać oględziny bydła, i poświadczyć jego zdrowy stan umieszczeniem swego podpisu na paszporcie bydlęcym.

b) Takie paszporty bydlęce ważne są najwięcej tylko na siedm dni, rachując od dnia ich wydania.

Gdyby bydło w tym czasie nie zostało sprzedane, wtedy właściciel jego powinien się postarać o przedłużenie paszportu dla bydła u inspekcyi targowej, która przedłużenie takowe udzielić może tylko w razie zupełnie zaspakajającego stanu zdrowia bydła, lecz nie na dłużej jak na dalszych siedm dni.

c) Jeżeli w czasie pędzenia na targowicę nastąpi sprzedaż bydła, natenczas dotycząca zwierzchność miejsca na paszporcie to potwierdzić ma.

d) Zwierzęta pochodzące z tych krajów, których dotyczy to rozporządzenie, lecz nie zaopatrzone takim paszportem bydła, tudzież transporta

pędzone tegoż samego pochodzenia, u których liczba sztuk nie zgadza się z podaną w paszporcie, nie mogą być na targ przypuszczane.

e) Pędzone na targ trzody lub pojedyncze zwierzęta, pochodzące z zagranicy, lub którego z krajów Korony Węgierskiej, a nie zaopatrzone w paszport, lub też posiadające paszport niedostateczny, mają być natychmiast oddane na rzeź i traktowane w miarę wywodu oględzin w myśl §§. 20., 21. i 22.

f) Dla bydła przypędzanego z zagranicy, lub którego z krajów Korony Węgierskiej, ma być na targowicach wyznaczone oddzielne miejsce, na które nie wpuszcza się bydła krajowego. Takie bydło obce nie może być pomieszczone ani w domach prywatnych, ani gościnnych, ani też nie wolno wpuszczać je na pastwiska gminne. Schodzeniu się hajdajów z mieszkańcami miejscowymi ile możności zapobiegać należy.

g) Celem nadzorowania targów na rogaciznę ma wszędzie tam, gdzie to jest możliwem, ustanowionym być weterynarz. Tylko tam, gdzie to dla braku weterynarza w miejscu i jego okolicy zupełnie jest niemożliwem, ma sanitarno-policyjny nadzór nad targiem powierzonym być innej osobie doświadczonej.

Do §. 16.

Jeżeli zarządzonem zostanie dziesięciodniowe odosobnienie świeżo zakupionego bydła, a pojedynczy właściciele nie będą wstanie przeprowadzić tego odosobnienia, wtedy o stósowne ku temu lokalności postarać się ma gmina.

Jeźli dla przesiedlenia się z rogacizną przepisanem zostanie okazanie świadectwa zdrowia, wtedy świadectwo to wystawić ma władza miejscowa, ile możności zasięgnąwszy zdania weterynarza.

Do §. 17.

Oprócz tego powinny władze miejscowe zawsze najsurowiej czuwać nad sumiennem przeprowadzeniem oględzin bydła i mięsa.

Polityczne władze powiatowe mają od czasu do czasu przekonywać się o prowadzeniu protokółów oględzin, i w razie zachodzących w tym względzie niedostateczności pełnić swój urząd.

Jeżeli w miejscu jest weterynarz, wtedy oględziny mięsa należy jemu powierzyć.

Do rozdziału II. Środki w razie wybuchu zarazy na bydło w tych krajach.

Do §. 20.

Komissya zarazy składać się ma z urzędnika politycznego, z weterynarza posiadającego dyplom, i z przełożonego miejsca zarazy lub jego za-

stępcy. W tych krajach, w których istnieją reprezentacye powiatowe, ma być do komissyi zarazy powołany także jeden z członków reprezentacyi powiatowej, o ile to stać się może bez szkodliwej celowi utraty czasu.

Komissya zarazy ma zaraz na miejscu przedsiębrać potrzebną rewizyę dotyczącego zwierzęcia, a jeżeli braknie padłej sztuki dla przedsiębrania sekcyi celem skonstatowania stanu rzeczy, wtedy należy w tym celu kazać zabić które ze zwierząt o zarazę podejrzanych. Przed zabiciem należy oszacowanie bydlęcia spowodować podług przepisów §. 32.

Tylko wtedy, jeźli z dat zebranych co do powodu wybuchu, z rewizyi żywego chorego bydlęcia i z przedsiębranej sekcyi padłego lub dobitego zwierzęcia z pewnością się wykaże, że choroba ta nie jest zarazą na bydło, należy zaniechać dalszych środkow przeciw zarazie bydlęcej, a kroki przez zwierzchność miejscową tymczasowo poczynione (§. 19. ustawy) zawiesić

Do §. 21.

Jeżeli z wyniku zebranych dat nie można będzie wprawdzie z pewnością skonstatować zarazy bydlęcej, lecz także i podejrzenie co do jej istnienia całkowicie usuniętem nie będzie, wtedy, oprócz wskazanych w §. 19., mają być jeszcze przeprowadzone następujące środki:

a) zwierzę padłe lub dobite ma być pod nadzorem zakopane wraz ze skórą, którą cięciami na krzyż zniszczyć należy (§. 22.);

b) ogólna liczba bydląt rogatych, owiec i kóz w miejscu ma być spisaną przez weterynarzy na to wyznaczonych i zrewidowaną pod względem stanu zdrowia (§. 25.);

c) obejścia lub legowiska, w których się znajdują podejrzane lub z podejrzanemi w zetknięciu byłe zwierzęta, mają być trzymane pod zamknięciem według przepisów §. 22. *d*) *aa*), *bb*), *cc*), i dla tych bydląt należy wyznaczyć osobnych stróżów;

d) o każdym wypadku choroby lub padnięcia jednej sztuki pomiędzy wspomnionymi gatunkami zwierząt, donieść należy natychmiast władzy miejscowej.

Zwierzęta padłe muszą z unikaniem wszelkiego zetknięcia się pozostawione być na tem miejscu, gdzie odeszły, dopóki przełożony gminy nie wyda rozporządzenia.

Ten ma spowodować wyniesienie ścierwa na ścierwowisko według postanowień §. 22. *b*).

Stósownie do zdania komissyi zarazy może być przedsiębraną sekcya każdego padłego zwierzęcia.

e) Rzeź bydła rogatego ze stajen lub legowisk niepodejrzanych nastąpić może tylko za pozwoleniem komissyi zarazy i pod nadzorem weterynarza.

Spieniężenie mięsa dozwolone jest tylko w miejscu samem i pod tym warunkiem, jeźli po rzezi weterynarz bydlę za całkiem zdrowe uzna.

Jeźli bydlę zabite nie zostanie uznanem za niepodejrzane, wtedy ma być wraz ze skórą pod nadzorem zakopane (§. 22.).

Środki te mają istnieć tak długo, dopóki albo nie zostanie zupełnie usunięte podejrzenie o zarazę, albo istota panującej zarazy skonstatowaną nie zostanie; w ostatnim razie mają w życie wejść przepisane środki.

Polityczna władza powiatowa ma w ogóle zawsze zawiadomić o wypadkach choroby, wzbudzających podejrzenie o zarazę bydlęcą, przełożoną Władzę krajową, która wrazie potrzeby spowodować ma wysłanie weterynarza krajowego.

Do §. 22.

Do *a*). Jeżeli jaka stajnia bydła rogatego, na innem obejściu się znajdująca, leży tak blizko stajni zarażonej, iż materya zaraźliwa, mogłaby się dostać do niej przez powietrze, wtedy pozostawiono jest zdaniu komissyi zarazy, także i w tej stajni pomieszczone bydlęta kazać pozabijać jako podejrzane o zarazę, a obejście to traktować jako zarażone.

Do *b*). Nim komissya zarazy przystąpi do zabicia chorych na zarazę i podejrzanych sztuk, ma ona, jeźli w pobliżu zarażonej miejscowości nie znajduje się oprawca, postarać się w porozumieniu z władzą miejscową o ścierwowisko dla zakopania zwierząt. Miejsce to nie powinno znajdować się w zbyt wielkiej odległości od miejscowości i ma być tak położone, aby drogą doń prowadzącą w zwyczajnych stosunkach bydło nie chodziło.

Na tem miejscu mają być natychmiast wygrzebane doły, do których ścierwo zakopane być ma tak głęboko, aby na ścierwie wrzuconem leżała jeszcze warstwa ziemi 6 stóp wysoka.

Zwierzęta, uznane za chore na zarazę, muszą, jeźli ich wytransportowanie na ścierwowisko w stanie żywym nie może się odbyć bez niebezpieczeństwa rozszerzenia materyi zaraźliwej na inne obejścia, być zabite na dotyczącem obejściu, i podobnie zawiezione na ścierwowisko, jak ścierwo zwierząt na zarazę padłych, z unikaniem zaprzęgów bydła rogatego.

Podczas transportu tego bydła musi komunikacya na tych drogach dla wszystkich osób przytem nie zatrudnionych być przerwaną, i przeprowa-

dzone być ma staranne zamknięcie wszystkich przy tych drogach położonych stajen bydlęcych.

Wszystkie podczas transportu z tych zwierząt odpadające części mają być pozbierane z najwyższą warstwą zanieczyszczonej ziemi i zakopane.

Naładowanie i zawiezienie ścierwa na ścierwowisko, zakopanie i t. d. powinno być ile możności dokonywane przez osoby z samego obejścia zarażonego; do uprzątnienia ścierwa, gnoju i t. d. nie należy nigdy używać bydląt rogatych, lecz koni albo innych zwierząt roboczych, a mianowicie, jeźli można, z obejścia zarażonego. Tak osoby jak i zwierzęta zaprzężne, przytem zatrudnione, mają się poddać dezinfekcyi (§. 23.) po ukończeniu roboty.

Zwierzęta w chorobie zabite lub padłe mają być bez wydzielania jakiejkolwiek części składowej z poprzecinaną na krzyż, całkiem zepsutą skórą do dołów wrzucone, i warstwą wapna niegaszonego, jeźli takiego dostać można, przyrzucone. Potem należy jamę wypełnić ziemią przy wykopywaniu dobytą, mocno udeptaną, powierzchnie obłożyć cierniami, większemi kamieniami, wreście otoczyć dołami i cierniem, lub mocnemi parkanami albo płotami, które przed upływem dwu lat nie mogą być znoszone, odznaczyć tablicą i pilnować, dopóki zaraza na pewne nie ustanie.

Do tych jam należy także zakopać ziemię, odpadkami ścierwa zanieczyszczoną, tudzież i gnój stajenny, jeźli nie został spalony.

Otoczenie zakopaliska aż do odległości 10 sążni nie może podczas trwania zarazy i w pierwszych trzech miesiącach po jej ustaniu ani być uprawianem, ani też w inny sposób użytkowanem, i nie wolno ani ludziom ani zwierzętom na nie wchodzić.

Granice tego obwodu mają być poodznaczane znakami.

Otwarcie jam takich dla wybrania z nich kości nie może w miarę jakowości gruntu, ilości zakopanego ścierwa, przed upływem 8 do 10 lat nastąpić, i nawet wtedy tylko za pozwoleniem i interwencyą władzy politycznej.

Podejrzane o zarazę, lecz z pozoru jeszcze całkiem zdrowe bydlęta rogate mogą za pozwoleniem komissyi zarazy być zarznięte dla zarobku wtedy, jeżeli się spodziewać można odbytu ich mięsa w miejscu zarazy.

Ma się to jednak stać w lokalności, wykluczającej wszelkie niebezpieczeństwo zawleczenia, i w oddaleniu od wszystkich przy tej robocie nie koniecznie potrzebnych osób, w przytomności weterynarza. Jeżeli ten po zabiciu zwierzęcia i dokonaniu dokładnej rewizyi wszystkich jego organów uzna

zwierzę za zdrowe, wtedy mięso może być w samem miejscu spożyte, i według okoliczności być użyte do osolenia lub wędzenia.

W miejscach, gdzie się znajdują jatki wspólne, i gdzie się nie trudnią chowem bydła, ma być podejrzane bydło ze stajen zarażonych, z przestrzeganiem potrzebnych środków ostrożności, do jatek zapędzane.

Wynoszenie mięsa poza miejsce zarazy nie jest dozwolone, a komissye zarazy i przełożony gminy czuwać mają nad dotrzymaniem tego zakazu.

Przez zezwolenie na zabicie bydła podejrzanego nie powinno szybkie uprzątnienie tegoż cierpieć żadnego uszczerbku. Będzie to więc obowiązkiem komissyi zarazy w porozumieniu z wydziałami gminnemi osądzić, ile zwierząt w miejscu w przeciągu danego krótkiego czasu spożytych być może.

Nadwyżka zwierząt podejrzanych, chociaż nawet jeszcze zupełnie zdrowych, nie mogąca być spożytą, ma być albo z zachowaniem należnych środków ostrożności na ścierwowisko zapędzoną i tamże zabitą, albo też zaraz na miejscu zabitą i odwiezioną na zakopalisko, w obu jednak razach ze skór odartą.

Jeżeli sztuki podejrzane uznane zostaną po rzezi nawet i w najniższym stopniu za chore na zarazę, natenczas postąpić należy z niemi tak, jak ze ścierwem padłych lub w chorobie dobitych bydląt.

Do *c*). Skóry dezinfekcyonowane i wysuszone podług skazówek §. 23. ustawy i odnośnych przepisów wykonawczych mają być przechowane, i dopiero po niewątpliwem ustaniu zarazy można je będzie z miejsca oddalić.

Do *d*). Napis „Zaraza na bydło“ na przepisanej tablicy ma być umieszczony w języku krajowym.

Komissya zarazy może udzielić swe zezwolenie na wyjątki od zawartych pod lit. *d*) *aa*), *bb*) i *cc*) postanowień tylko pod warunkiem zachowania potrzebnych środków ostrożności, a szczególnie osobom chcącym opuścić zarażone obejście dopiero wtedy z niego wyjść pozwolić, jeżeli się wprzód poddadzą zupełnej dezinfekcyi (według przepisów do §. 23.).

Jeźli wreszcie istnienie zarazy na bydło w jakiem obejściu skonstatowanem zostanie, wtedy komissya zarazy zawiadomić ma o tem bezzwłocznie gminy sąsiednie, i zarazem donieść o tem politycznej władzy powiatowej. Jeżeli z dochodzenia wykaże się prawdopodobieństwo lub też nawet pewien punkt oparcia, że z jednego i tego samego powodu, lub też z samego obejścia zarażonego zawleczenie materyi zaraźliwej już nastąpiło w innych kierunkach, natenczas komissya zarazy zawiadomić ma o tem dotyczących

przełożonych gminy, a względnie dotyczące polityczne władze powiatowe, aby potrzebne daty bezzwłocznie były zbierane, a stosowne kroki zaradcze natychmiast poczynione zostały.

Do §. 23.

Szczególne środki dezinfekcyjne są następujące:

1. Jeżeli stajnie zarażone opróżnione zostaną z bydląt chorych i podejrzanych, wtedy bezzwłocznie musi z nich być wywieziony obornik, resztki paszy i podściółki, a jeżeli od wybuchu choroby obornik do zwykłej jamy był wynoszony, lub uryna ze stajni do tejże jamy spływała, także i cała stała i płynna treść jamy gnojowej (przyczem nie wolno używać zaprzęgów bydła rogatego), z zachowaniem przepisów odnoszących się do transportu chorych na zarazę bydląt rogatych (§. 22. *b*), na ścierwowisko lub na inne odległe miejsca, w oddaleniu od dróg i pastwisk mają być wywiezione, i tam w głębokich dołach zakopane, lub też spalone.

Jeźli gnojowisko zostanie zupełnie wypróżnione, wtedy bruk jego ma być dobrze wodą wymyty i wapnem wygryzającem posypany; jeżeli zaś jama gnojowa nie jest brukowaną, natenczas grunt jej, o ile jest przemoczony, ma, być wybrany i podobnie jak obornik spalony.

Jamy na gnojówkę muszą być po wypróżnieniu, jeźli ściany są murowane i nie przepuszczają wilgoci, wodą oczyszczone a potem świeżo gaszonem wapnem kilkakrotnie być powleczone; jeżeli zaś nie są murowane lub przepuszczające, wtedy należy ziemię przemokłą wybrać, podobnie jak gnój. wywieźć lub zakopać, poczem jama się zasypuje i zakłada na innem miejscu-

Względem otwarcia jam, do których takie materye zakopane zostaną, obowiązują postanowienia do §. 22. *b*).

2. Obrok i podściółka, które ponad lub obok stajen zarażonych (legowisk) tak były złożone, że przez jakiekolwiek otwory powietrze stajni przystęp do nich mieć mogło, i które z tego powodu za nosicieli materyj zaraźliwej uważać należy, mogą być użyte tylko dla koni w dotyczącem obejściu, jeżeli ich na wolnem powietrzu w sposób bezpieczny i dostateczny przewietrzyć nie można.

3. Skoro która stajnia zarażona wypróżnioną zostanie, natenczas mus bezzwłocznie nastąpić dezinfekcya pod kierownictwem i nadzorem weterynarza. Ma ona rozciągać się na wszystko, cokolwiek było w zetknięciu z choremi na zarazę lub podejrzanemi zwierzętami, i dlatego stać się mogło nosicielem materyi zaraźliwej.

Dezinfekcyi podlegać mają przedewszystkiem:

a) Stajnie lub koszary (legowiska) i ich całe urządzenie wewnętrzne.

Po oddaleniu chorych i podejrzanych zwierząt, obornika, podściółki i obroku muszą być stajnie bezzwłocznie oddane pod dezinfekcyę.

W tym celu muszą takowe po zamknięciu wszystkich otworów wprzód gazami chlorowemi lub gazami kwasu siarkowego przez 12—24 godzin być wykadzone, a potem przez otwarcie okien i drzwi przez dłuższy czas dobrze przewietrzone.

Gazy chlorowe wytwarzają się albo z mieszaniny 1 części wagi utłuczonego na proszek braunsztynu i 3 części soli kuchennej, które wsypać należy do płytkiego naczynia glinianego i polać dwoma częściami wagi koncentrowanego kwasu siarczanego, lub też z 1 części chlorku wapna, 2 części kwasu solnego i 3 części wody. (Na stajnię 30 stóp długą a 12 stóp szeroką wystarczają 3 łuty braunsztynu, 6 łutów soli kuchennej i 4 łóty kwasu siarczanego).

Celem wytworzenia gazów kwasu siarkowego stawia się w kilku miejscach stajni półmiski z siarką słupkową, którą się potem zapala; przyczem jednak nie należy zaniedbać ostrożności ze względu na niebezpieczeństwo pożaru.

P o d ł o g i drewniane muszą być wyrwane; złamane lub spruchniałe dyle należy spalić na zakopalisku; użyteczne zaś trzeba ze wszech stron ohyblować lub ociosać, potem wymyć wrzącym ługiem i na powietrzu dobrze wysuszyć, odpadki z tyche mają być spalone; bruk kamienny lub ceglany ma być także wyrwany i wybrany, albo wypalony, albo na wszystkich stronach wrzącym ługiem zmyty i dobrze przewietrzony; nieprzydatne kamienie złożyć trzeba na miejscu dla bydła nieprzystępnem.

W równy sposób oczyścić należy wszystkie c h o d n i k i do stajni prowadzące. Z i e m i a pod podłogą stajenną ma być przynajmniej na 2 stóp głębokości wybraną, lub jeźli jest dalej przemoczoną, jeszcze głębiej, i podobnie jak obornik zakopaną. Stare d r e w n i a n e d r a b k i i ż ł o b y należy spalić, równie jak i wszystkie ruchome, nie mające wartości sprzęty drewniane stajni, zepsute sprzęty drewniane, cebry do pojenia, skopce, miotły, tudzież powrozy i t. d.; przydatne drwa ruchome należy albo przez zwęglenie powierzchni na wszystkich stronach dezinfekcyonować, albo ohyblować jak drwa nieruchome, starannie wymyć gorącym ługiem, a potem wodą, i w końcu posmarować rozczynem chlorku wapna (1 funt chlorku wapna na 1 wiadro wody), lub kwasem karbolowym, lub karbolanem wapna, wreszcie dobrze wywietrzyć.

Ż ł o b y k a m i e n n e wyparzyć trzeba wrzącym ługiem, potem wymyć wodą, lub ze wszech stron na nowo ociosać.

Ś c i a n y m u r o w a n e i g l i n i a n e, tudzież powały stajni należy starannie obskrobać, szpary przezto powstałe wylepić wapnem lub gliną.

Po dokonaniu tego wystawić trzeba stajnie ponownie przez 24 godzin na wpływ gazów chlorowych i siarkowych, a potem wywietrzyć.

W końcu ma być podłoga odnowioną, ściany i powały wybielone świeżo gaszonem wapnem i t. d., słowem stajnia ma być zrestaurowaną.

Stajnie wystawione z chrustu, bez narzutu gliny lub wapna, mają być rozebrane i spalone.

b) Służba doglądająca i jej suknie, pościel i t. d., tudzież osoby, które w ogóle były w zetknięciu z bydlętami, ich ścierwem i odpadkami. Dezinfekcya osób wspomnionych i ich sukien ma się odbyć tak często, jak to uznanem zostanie za potrzebne. Ma ona się zasadzać na myciu twarzy i rąk mydłem, i na wyczyszczeniu obuwia zapomocą wody chlorowej (1 część wagi chlorku wapna lub podcholorynowego sodku na 20 części wody), tudzież na przekadzeniu wierzchnich sukień chlorem.

Suknie wełniane, materye wełniane, pościel, futra i t. p. wieszają się na drągach w miejscach zamkniętych, i wystawiają na jak najsilniejszy wpływ gazów chlorowych (1 część wagi chlorku wapna, 2 części kwasu solnego i 3 części wody); materye lniane i bawełniane pierą się w świeżym ługu.

Jeżeli można będzie przedmioty te wystawić w miejscach opalonych na temperaturę 60° Reaumura, natenczas nie potrzeba innej metody dezinfekcyjnej.

c) Sprzęty i przedmioty, używane przy rzezi zwierząt chorych, środki transportowe, zapomocą których ze stajen zarażonych lub koszar uprzątnięte zostały padłe lub dobite zwierzęta, podściółka, obrok i t. p.

Wszystkie przytem używane sprzęty i wozy muszą być gorącym ługiem starannie wymyte, wodą spłókane, potem potarte rozczynem chlorku wapna (1 funt chlorku wapna na 1 wiadro wody), lub kwasem karbolowym, i przez dłuższy czas być wystawione na wpływ powietrza. Mocno zużyte lub inne, wartości nie mające sprzęty drewniane należy spalić, żelazne zaś, jakoto: siekiery, widła do gnoju, łańcuchy i t. p. muszą być wypalone.

Zwierzęta zaprzężne, używane do wywozu ścierwa bydląt rogatych, gnoju i t. d., mają być po ukończeniu roboty starannie wymyte rozczynem chlorku wapna lub podchlorynowego sodku (1 część na 20 części wody) i szczotkami wyczesane, przyczem kopyta najstaranniej wyczyszczać trzeba.

d) Pastwiska, na które zwierzęta chore na zarazę chodziły.

Te muszą być starannie oczyszczone z odchodów, z któremi postępować należy tak samo jak z gnojem pochodzącym ze stajen zarażonych, i dopiero po ogłoszeniu ustania zarazy bydło na nie pędzić można.

e) Skóry bydląt, jako podejrzane zabitych, lecz po rzezi za zdrowe uznanych.

Skóry sciągnięte mają być albo natychmiast włożone do ługu wapna (1 do 2 funtów wapna niegaszonego na 1 wiadro wody), gdzie przez 24 godzin leżeć, a potem na powietrzu osuszone być mają, lub też wieszają się w zamkniętem, bezpiecznem przed pożarem miejscu na drągach, i wystawiają się przez 12 godzin na wpływ gazów kwasu siarkowego, wydobytych zapomocą zapalonej w garnkach siarki słupkowej, a potem wietrzą się przez 8 dni.

Jeżeli w samem miejscu zarazy znajduje się garbarz, wtedy skóry należy mu oddać, aby je natychmiat włożył do dębnicy. Nad przeprowadzeniem tego rozporządzenia czuwać jednak ma weterynarz.

W innych razach postępować należy ze skórami podług §. 22. *c*).

Do §. 25.

Przez zamknięcie miejsca zakazuje się przedewszystkiem wprowadzanie do miejsca zarazy i wypędzanie z miejsca zarazy rogacizny, owiec i kóz, tudzież przepędzanie takich zwierząt, wynoszenie odpadków i zwierzęcych materyj surowych (mięsa, łoju, skór, sierci, wełny, szczeci, kości, rogów) w stanie surowym lub wysuszonym, obornika, surowej paszy (siana, potrawu), podściółki, używanych sprzętów stajennych i t. p. podczas trwania zarazy.

Przy wjazdach i wyjazdach miejscowości zarazą dotkniętej postawić należy już w pewnej odległości widzialne tablice z napisem umieszczonym w języku krajowym: „Zaraza na bydło.“

Nad zamknięciem miejsca czuwać mają i przeprowadzić je przysięgli na to stróże, na których się spuścić można, wybrani z pomiędzy takich mieszkańców miejsca, którzy nie posiadają własnego bydła, albo też wojsko.

Wojsko będzie osobliwie wtedy potrzebnem, jeżeli na mieszkańców miejsca nie będzie można się spuścić, lub jeżeli stawiać będą opór, albo jeżeli zaraza będzie mocno grasowała w miejscu, a w skutek tego zagrażać będzie niebezpieczeństwo zawleczenia materyi zaraźliwej.

O dostawienie wojska ma się komissya zarazy z podaniem liczby potrzebnych ludzi, w razie potrzeby w drodze telegraficznej, udać do politycznej władzy powiatowej, która bezzwłocznie poczynić ma dalsze kroki względem najprędszego wysłania żołnierzy.

Stróże, wyznaczeni do czuwania nad zamknięciem miejsc i obejść, czy to cywilni, czy wojskowi, mają od komissyi morowej otrzymać jak najdokładniejsze skazówki co do czynności sobie poleconych.

Jeżeli już pierwej na podstawie §. 21. (z powodu podejrzenia o zarazę bydlęcą) nie nastąpi spis ilości bydła, wtedy należy takowy bezzwłocznie przedsięwziąć, skoro wybuch zarazy na bydło skonstatowany zostanie.

Przy spisywaniu należy sobie postępować z jak największą ostrożnością w celu zapobieżenia dalszemu zawleczeniu materyi zaraźliwej.

Jeżeli komissya zarazy ma do dyspozycyi jeszcze drugiego weterynarza, wtedy polecić mu należy spis ilości bydła w owych stajniach, z których jeszcze nie nadeszło zawiadomienie o wypadkach choroby; weterynarz zaś urzędujący jako członek komissyi morowej, będzie musiał przedsiębrać rewizyę zwierząt znajdujących się w tych stajniach, w których panuje choroba.

Jeżeli zaś będzie do dyspozycyi tylko ten ostatni weterynarz, natenczas musi się tenże, ponieważ, jak się to już samo przez się rozumie, był w zetknięciu z choremi bydlętami, nim przystąpi do spisywania ilości bydła w miejscu, wprzód starannie dezinfekcyonować i suknie zmienić. Ma on potem w towarzystwie członka reprezentacyi gminnej, którego stajnia zarazą nie była dotkniętą, udać się najprzód do owych obejść, których właściciele jeszcze nie donieśli o zaszłym wypadku choroby zwierzęcia, i spisać tamże dokładnie liczbę znajdujących się bydląt rogatych, owiec i kóz.

Weterynarz może się w tym celu albo udać do stajni i tamże obserwować zwierzęta, jednak nie tykając się tychże, lub też kazać je w tym celu wyprowadzić na podwórze.

Jeżli przytem ta lub owa sztuka okaże się podejrzaną o zarazę bydlęcą, natenczas nie należy tymczasowo wdawać się w bliższą rewizyę, lecz zanotować pierwej tylko dotyczący dom, a rewizyę przedsiębrać dopiero po dokonaniu spisu reszty bydląt.

Potem nastąpić ma spis bydła, znajdującego się w stajniach, jako zarażone podanych, do czego powołać należy także i przysięgłych taxatorów (§. 32.)

Rezultat tego spisu na podstawie ułożonej tabeli ilości bydła załączyć należy do protokółu śledczego.

Do *h*). Jeżeli Władza krajowa zezwoli na transport zwierząt i zwierzęcych płodów surowych zapomocą kolei żelaznej przez jakie, zarazą dotknięte miejsce, natenczas, gdyby w miejscu tem była stacya, ograniczyć należy przystęp do tejże mieszkańcom miejsca tylko na wypadki bezwarunkowej konieczności, i zakazać tamże bezwarunkowo na czas trwania zarazy naładowanie i wyładowanie zwierząt, zwierzęcych płodów surowych i odpadków, surowej paszy i podściołu.

O skonstatowaniu zarazy bydlęcej ma komissya morowa przesłać przepisany protokół śledczy podług instrukcyi (załącznik II.) politycznej władzy powiatowej, która takowy przedłoży Władzy krajowej.

Co ośm dni przysłać należy politycznej władzy powiatowej peryodyczne sprawozdania, dopóki ustanie zarazy nie będzie ogłoszonem.

Wszystkie czynności służbowe, odnoszące się do zarazy na bydło, mają być załatwione z jak największą szybkością; doniesienia, relacye, rozporządzenia i t. d. mają być przeto, jeżeli nie można użyć telegrafu, kolei żelaznej lub poczty, przesyłane przez umyślnych posłańców.

Gdyby ze względów służbowych dłuższe postanowienie politycznego urzędnika w miejscu zarazą dotkniętem okazało się niemożliwem, natenczas można będzie ustanowić tamże miejscowego komisarza, na którego się spuścić można, a który wspólnie z weterynarzem kierować ma przeprowadzeniem środków przepisanych, i czuwać nad wykonaniem czynności z temże w związku zostających.

Jeżeli czynności zbierania dat, użycia obucha i dezinfekcya, które należą do weterynarza, zostaną ukończone, natenczas dłuższy jego pobyt w miejscu zarazą dotkniętem nie jest potrzebny, i jeżeli się nie pojawią nowe wypadki choroby, wtedy aż do ogłoszenia ustania zarazy wystarczać będzie dogląd weterynarza co dni ośm.

Do §. 26.

Do ustępu pierwszego. Ograniczenie środków zamknięcia i zabespieczenia względem obejść zarazą dotkniętych, może w szczególności nastąpić w takich większych miastach lub miejscowościach, w których niema właściwego chowu bydła, i właścicielami bydła są przeważnie mleczarze. W takim razie zbytecznem jest oznaczanie obwodu zarazy (§. 27.), lecz oznaczenie to zawsze wtedy nastąpić musi, skoro supponowane tu stosunki nie zachodzą.

Do ustępu drugiego. Przy odosobnionych, zarazą dotkniętych obejściach oznaczenie obwodu zarazy (§. 27.) nastąpić ma bezwarunkowo.

Do §. 27.

Do a). Każdy właściciel bydła na obszarze obwodu zarazy ma w przeciągu 48 godzin po ogłoszeniu rozległości tegoż obwodu przesłać swej władzy miejscowej spis ilości bydła swego, w którym mają być wykazane wiek, płeć, maść i inne znamiona każdej sztuki zwierzęcia.

Począwszy od tej chwili ma każdy właściciel uwiadomić w przeciągu 24 godzin przełożonego gminy o każdej w skutek urodzenia, kupna lub sprzedaży, lub w inny sposób zaszłej zmianie w inwentarzu, a w razie zakupna podać ma oraz miejsce pochodzenia nabytego bydlęcia.

O każdym wypadku choroby i padnięcia sztuki bydła rogatego, owcy lub kozy należy bezzwłocznie donieść władzy miejscowej, która zawiadomić ma o

tem polityczną władzę powiatową, lub komissarza, gdyby tenże dla obwodu zarazy był umyślnie ustanowiony.

Do *d*). Jeźli Władza krajowa zarządzi osobne piętnowanie bydła znajdującego się w obwodzie zarazy, natenczas piętno ku temu obrane ma być podane do wiadomości, również jak i drugie piętno, którem będą musiały zaopatrzone być zwierzęta po zniesieniu obszaru zarazy.

Celem skutecznego odosobnienia i nadzorowania obwodu zarazy ma się Władza krajowa starać o to, aby komissya zarazy, względnie komissye zarazy, otrzymały do dyspozycyi dostateczną ilość żołnierzy.

Do §. 28.

Celem jednakowego przeprowadzenia wszystkich środków może polityczna Władza krajowa dla powiatu zarazy, szczególnie jeźli takowy jest rozległy, powierzyć główne kierownictwo ustanowionemu na to komissarzowi, i przydzielić mu weterynarza.

Do §. 30.

Jeżeli po upływie terminu 21 dni, określonego bliżej w §. 30. ustawy, przy rewizyi ilości bydląt każda sztuka rogacizny, owca i koza uznaną zostanie za niepodejrzaną wtedy komissya zarazy zdać ma politycznej władzy powiatowej przepisaną ostateczną relacyę według instrukcyi (załącznik II.); polityczna władza powiatowa ma potem ogłosić zarazę jako wygasłą, zarządzone środki znieść, o ustaniu zarazy zawiadomić wszystkie gminy swego powiatu, tudzież pograniczne polityczne władze powiatowe, i natychmiast przesłać sprawozdanie do Władzy krajowej.

Do rozdziału III. Postanowienia szczególne.

Do §. 32.

Wszystkie zwierzęta, które komissya morowa zabić rozkaże, mają być oszacowane przed zabiciem.

Lista szacunkowa sporządzoną być ma według formularza, załącznik III., i załączoną do sprawozdania o zarazie.

Obliczone i za wypłatne uznane kwoty wynagrodzenia mają być dotyczącym właścicielom bydła z jak największem przyspieszeniem zaasygnowane i wypłacone.

Plener m. p. **Potocki** m. p. **Giskra** m. p.

Załącznik I. (do §. 15.).

Liczba protokółu | Powiat

Paszport dla bydła

z wolnego od zarazy miejsca . . . .

Nazwisko i miejce mieszkania właściciela bydła	Nazwisko i miejsce mieszkania hajdaja	Opis bydła	Znaki stemplowe lub piętna				Miejsce, do którego transport bydła jest przeznaczony
			z przodu		z tyłu		
			na stronie prawej	na stronie lewej	na stronie prawej	na stronie lewej	

Poświadcza się niniejszem, że powyższe bydło przy opuszczeniu niżej wymienionego miejsca uznane zostało za zdrowe, i że ani w miejscu tem, ani w okolicy nie panuje zaraza między bydłem rogatem.

Niniejszy paszport dla bydła ważny jest tylko na dni siedm.

. . . . dnia . . . . 18 . .

Przełożony gminy.

Załącznik II. (do §. 25. i §. 30.) z dwoma formularzami A. i B.

Instrukcya

względem sporządzania sprawozdań o zarazie.

§. 1.

Jeżeli doniesiony wypadek choroby między rogacizną pewnej miejscowości przy urzędowem dochodzeniu skonstatowany zostanie jako zaraza bydlęca, to od owej chwili aż do ogłoszenia o ustaniu zarazy ma komissya zarazy składać relacye do politycznej władzy powiatowej, która je zaopatrzy własnemi uwagami, i przeszle bezzwłocznie Władzy krajowej.

Do tych sprawozdań należą:

protokół śledczy,
peryodyczne raporta, i
sprawozdania ostateczne.

Przy sporządzaniu sprawozdań o zarazie trzymać się należy przepisów następujących:

I. Protokół śledczy.

§. 2.

Protokół śledczy jest to pierwsze, o wybuchu zarazy ułożyć się mające sprawozdanie piśmienne; w sprawozdaniu tem zawierać się powinno to wszystko, co ze względu na przyczyny i sposób szerzenia się zarazy, na objawy chorobliwe, na wynikłości sekcyi i przebieg choroby do zapewnienia dyagnozy służyć może. Do niego mają oprócz tego wciągnięte być wszystkie środki weterynaryjno-policyjne, które na podstawie ustawy i rozporządzenia wykonawczego w celu zapobieżenia szerzeniu się, tudzież w celu niszczenia zarazy bydlęcej przeprowadzone zostały.

Gdyby skonstatowanie zarazy bydlęcej w kilku sąsiednich miejscowościach (powiat zarazy) poleconem zostało tejże samej komissyi zarazy, wtedy ma ona dla każdej z tych miejscowości oddzielny protokół śledczy sporządzić i przedłożyć.

Protokół śledczy przedkłada się bezpośrednio po skonstatowaniu zarazy bydlęcej i po dokonaniu czynności urzędowej dotyczącej władzy politycznej.

Części protokółu śledczego.

a) Napis nagłówny.

§. 3.

Protokół ten zaczyna się od napisu nagłównego, w którym ma być wymieniony powiat polityczny, gmina i miejscowość zarazą dotknięta, data doniesienia, data i liczba nakazu urzędu powiatowego, wreszcie nazwa zarazy.

b) Powody wybuchu i sposób szerzenia się.

§. 4.

Właściwe sprawozdanie ma się zacząć od anamnestycznej relacyi. W niej mają być wyszczególnione wszystkie owe stosunki i okoliczności, które poprzedzały wybuch zarazy i zachodziły w czasie jej dalszego rozszerzenia się, — jeżeli takie nastąpiło, — o ile stosunki te na poczęcie, szerzenie się i rozpoznanie zarazy główny wpływ mają.

Znajomości tych szczegółów nabędzie komissya zarazy częścią z własnego ocenienia zachodzących stosunków, częścią z zeznań czynionych jej na zapytania od przełożonego gminy, właścicieli bydła i ich sług, pastuchów i t. p.

Potem przytoczyć należy rezultaty śledztwa co do liczby obejść aż do skonstatowania zarazy jako zarażone podanych zwierząt do tej chwili zasłabłych, tudzież środków ochronnych dotąd spowodowanych.

Gdyby się przy powyżej wspomnionych śledztwach okazać miało, że zaszło zatajenie pierwszych wypadków choroby ze strony właścicieli bydła, opóźnienie doniesienia o wybuchu zarazy ze strony przełożonego miejscowego, wyprzedaż chorego bydła, mięsa i t. d., lub przestępstwo ogólnych przepisów o zarazie, wtedy komissya zarazy ma z winnymi osobny spisać protokół, i takowy wraz z protokółem śledczym urzędowi powiatowemu przedłożyć.

c) Opisanie choroby na żywem zwierzęciu.

§. 5.

Przy skreśleniu objawów choroby należy przedewszystkiem wyszczególnić:

Ile zwierząt, jakiego wieku i rodzaju jest teraz chorych, we wielu obejściach są rozdzielone?

Jakie objawy występują przy dokładnem oglądaniu chorych, tak na tych, które się znajdują jeszcze w pierwszych stadyach choroby, jakoteż na owych, u których wzmogła się już choroba, lub zwraca się ku śmiertelnemu przebiegowi?

Jeźli ilość chorych zwierząt jest wielka, a przebieg choroby rozmaity, to należy jednakowe wypadki choroby tylko zbiorowo traktować, a przypadki rozmaitym formom właściwe oddzielnie wypisać.

Przytem podane być mają także rezultaty przedsiębranej z wszelką ostrożnością rewizyi ilości bydła i tabelaryczny przegląd (Formularz A.) ilości bydła, tudzież liczba tych zwierząt, które od dnia wybuchu zarazy aż do dnia zamknięcia śledztwa zasłabły, padły, jako chore lub podejrzane zabite zostały, tudzież przegląd pozostałej ilości bydląt.

d) Skreślenie wynikłości sekcyi.

§. 6.

Przedsięwzięcie sekcyi jest w celu oznaczenia dyagnozy zarazy bydlęcej bezwarunkowo potrzebne, ponieważ takowe z samego uważania na objawy choroby na żywem zwierzęciu w wielu przypadkach z pewnością oznaczyć się nie da.

Jeżeli w czasie konstatowania nie ma trupów zwierzęcych, wtedy należy to lub owo w posuniętym stopniu choroby znajdujące się zwierzę po uprzedniem oszacowaniu zabić i sekcyonować.

Przy sekcyi należy postępować z największą oględnością i dokładnością.

Ażeby jednak każdy rzeczoznawca wglądnąwszy w spisany rezultat sekcyi mógł się przekonać, czyli daty spisane uprawniają rzeczywiście do oznaczenia przypuszczonej choroby, organa zdrowia winny w pisemnem skreśleniu wynikłości sekcyi trupów zwierzęcych używać nie tylko ogólnego oznaczenia patologicznych procesów i produktów, lecz mają zawsze objawy, do przypuszczania takich procesów powodujące, dokładnie wyrazić.

Jeźli się sekcyonuje kilka trupów zwierzęcych, tedy, jeżeli u niektórych nie okaże się inna wynikłość, o wszystkich jedno tylko zbiorowe sprawozdanie ułożyć i w niem te symptoma osobno skreślić potrzeba, które tylko u pojedynczych zwierząt znaleziono.

e) Ocenienie i oznaczenie zarazy.

§. 7.

Po zebraniu i wyliczeniu tych wszystkich dat przechodzi protokół śledczy do właściwego oznaczenia zarazy. Z należytego ocenienia anamnestycznych

okoliczności, tudzież objawów choroby i rezultatów sekcyi okaże się, czyli zaraza jest w rzeczy samej zarazą bydlęcą, czy nie. Zarazem wyraża się tu gwałtowność, mniej lub więcej niebezpieczny charakter, w jakim zaraza występuje, tudzież szybki lub powolny przebieg takowej.

f) Weterynaryjno-policyjne środki.

§. 8.

Co do zarządzeń poczynionych w celu przeprowadzenia weterynaryjno-policyjnych środków ochronnych i niszczących wkłada się na komissyę zarazy obowiązek, ażeby zarządzenia swoje, jak je na miejscu poczyniła, w sprawozdaniu szczegółowo i dokładnie skreśliła.

Jeżeli się odbyło oszacowanie chorych lub podejrzanych zwierząt przed ich zabiciem, natenczas załączyć trzeba listę szacunkową (§. 32. rozporządzenia wykonawczego).

II. Sprawozdania peryodyczne.

§. 9.

O dalszym przebiegu zarazy na bydło przedłożyć trzeba peryodyczne tabele raportowe według formularza B., a to co ośm dni.

Jeźliby się zaraza na więcej miejscowości powiatu rozszerzyła, tedy w razie, gdyby traktowanie takowej jednej i tej samej komissyi morowej przydzielonem zostało, osobny peryodyczny raport o każdej miejscowości dla władzy politycznej nie będzie potrzebny, lecz należy dotknięte miejscowości w tym porządku, w jakim wybuch zarazy według kolei czasu nastąpił, w jednej i tej samej tabeli raportowej umieścić, takową we wszystkich rubrykach należycie zamykając.

Jeźliby zaraza w jakiej miejscowości zupełnie ustała, wtedy owej miejscowości po złożeniu sprawozdania ostatecznego nie wymienia się już więcej w peryodycznej lekarskiej tabeli raportowej.

Do tabeli raportowych zawsze przyłączone być mają sprawozdania, w których za zwyczaj tylko to wyrazić należy, co się od czasu ostatniego sprawozdania uwagi godnego wydarzyło.

Mają przeto tabele zawierać:

a) uczynione szczególne spostrzeżenia co do toku i dalszego sposobu szerzenia się;

b) uwagi o przeprowadzeniu i przestrzeganiu zarządzonych środków weterynaryjno - policyjnych.

Gdyby okazały się nieporządki pod względem zachowania weterynaryjno - policyjnych środków, tedy winnych w tym względzie na podstawie spisanego z nimi protokółu poddać należy pod karne postępowanie urzędowe.

III. Sprawozdanie ostateczne.

§. 10.

Ze zgaśnięciem zarazy w jakiej miejscowości ma komissya zarazy sprawozdanie ostateczne z przyłączeniem tabeli raportowej, do czego formularz B. użyty być może, przedłożyć politycznej władzy powiatowej, która takowe dalej przesłać powinna, a w którem wyłożone być mają:

a) powody powstania zarazy;

b) szczególne spostrzeżenia uczynione pod względem dalszego szerzenia się zarazy, i

c) zarządzone środki policyjne, ich przeprowadzenie i skutki.

Formularz **A.**

Tabelaryczny

ilości bydła i wypadków choroby i

Zestawiony z powodu przedsiębranego konstatowania

Ogółowa ilość bydła przed wybuchem zarazy						Liczba obejść zarazą dotkniętych	Zachorowało na zarazę aż do ukończenia czynności urzędowej						Padło					
byków	wołów	krów	jałowizny	owiec	kóz		byków	wołów	krów	jałowizny	owiec	kóz	byków	wołów	krów	jałowizny	owiec	kóz

przegląd

na zarazę bydlęcą.

zarazy w . . . . . . powiecie . . . . dnia . . 18 . .

Jako chorych na zarazę zabito						Jako podejrzanych o zarazę zabito						Pozostała na dniu . . . 18 . ilość bydła						Uwaga
byków	wołów	krów	jałowizny	owiec	kóz	byków	wołów	krów	jałowizny	owiec	kóz	byków	wołów	krów	jałowizny	owiec	kóz	

Formularz B.

Tabela

o panującej w . . . . . powiatu . . . . . .

Powiat	Miejsce	Dzień			Ogólna ilość bydła przed wybuchem zarazy			Liczba obejść zarazą dotkniętych	Do zamknięcia ostatniego raportu zachorowało i zostało zabitych			Aż do dnia . . 18 przybyło i zostało zabitych					
												chorych			podejrzanych		
		wybuchu zarazy	doniesienia o wybuchu	urzędowego skonstatowania	rogacizny	owiec	kóz		rogacizny	owiec	kóz	rogacizny	owiec	kóz	rogacizny	owiec	kóz

raportowa Nr.

zarazie na bydło.

Od wybuchu zarazy aż do . . . . 18 w ogóle												Ogólna strata na bydle	Zabito dla konsumcyi z obejść zarazą nie dotkniętych			Pozostała ilość bydła			Dzień, w którym ustanie zarazy ogłoszone zostało	Uwaga
zachorowało			padło			zabito														
						chorych			podejrzan.											
rogacizny	owiec	kóz	rogacizny	owiec	kóz	rogacizny	owiec	kóz	rogacizny	owiec	kóz		rogacizny	owiec	kóz	rogacizny	owiec	kóz		

Załącznik **III.** (do §. 32.)

Lista szacunkowa

zwierząt, które dla skonstatowania lub przytłumienia zarazy bydlęcej na rozkaz komissyi zarazy w . . . . . powiecie . . . . . zabite zostały ze względu na wynagrodzenie właścicieli bydła z kassy państwowej.

Liczba bieżąca	Właściciel zwierząt		Oznacenie zwierząt	Zabite w celu			Kwota szacunkowa		Od tego potrącono kwotę ze sprzedaży skór i mięsa otrzymana podług §. 32.		Uwaga
	Nazwisko	Numer domu		skonstatowania podług §. 20.	przytłumienia						
					jako chore na zarazę podług §. 22. a)	jako podejrzane o zarazę podług §. 22. a)	złr.	kr.	złr.	kr.	